

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Sociální pracovník

**SOCIÁLNÍ SLUŽBY NA
MLADOBOLESLAVSKU**
**SOCIAL SERVICES IN THE AREA OF MLADÁ
BOLESLAV**

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-3002

Autor:

Jitka Altmanová

Podpis:

.....

Adresa:

Klášter Hradiště nad Jizerou 244

294 15 Klášter Hradiště nad Jizerou

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
82	2	1	2	35	3+1CD

V Liberci dne: 30.11.2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Jitka Altmanová
adresa: Klášter Hradiště nad Jizerou 244
studijní obor (kombinace): Sociální pracovník
Název BP: **Sociální služby na Mladoboleslavsku**
Název BP v angličtině: **Social Services in the Area of Mladá Boleslav**
Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

vedoucí katedry

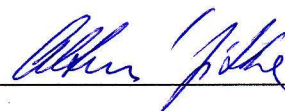
Převzal (kandidát):

JITKA ALTMANOVÁ

Datum:

30.11.2010

Podpis:

Název BP: SOCIÁLNÍ SLUŽBY NA MLADOBOLSLAVSKU

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Podpis:

Cíl: Zmapovat dostupnost, nabídku a možnosti vybraných služeb

Požadavky:

1. Formulace teoretických východisek
2. Vymezení základních pojmů
3. Projektování průzkumu
4. Sběr dat
5. Interpretace dat
6. Formulace závěrů a návrhů opatření

Metody:

Studium spisové dokumentace
Statistika
Rozhovor
Pozorování

Literatura:

DUNOVSKÝ, J. a kol. Sociální pediatrie, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

KOUKOLÍK, František a DRTILOVÁ, Jana. Vzpoura deprivantů. 1. vyd. Praha: Makropulos, 1996. ISBN 80-901776-8-9

NOŽINA, Miroslav. Svět drog v Čechách. 1.vyd. Kaniash Latin Press. 1997. ISBN: 80-85917-36-X.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (slon). ISBN 80-86429-19-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. 4. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-414-4

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Mnichově Hradišti dne: 30.11.2010

Jitka Altmanová

Poděkování

Děkuji Mgr. Květuši Slukové, Ph.D. za trpělivost, praktické připomínky a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále děkuji všem, kteří mi byli nápomocni při psaní bakalářské práce a vytvářeli mi zázemí pro její tvorbu.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá úrovní poskytovaných sociálních služeb na Mladoboleslavsku. Jejím cílem je zmapovat dostupnost, nabídku a možnosti vybraných sociálních služeb určených pro rodinu a děti, a to jak děti ohrožené, tak děti s poruchami chování.

Práci tvoří dvě hlavní části, teoretická a praktická. V teoretické části jsou terminologicky vymezeny různé úrovně poskytovaných sociálních služeb státního i nestátního sektoru, zabývající se poskytováním sociálních služeb rodinám s dětmi. Praktická část je zaměřena na analýzu jednotlivých zařízení sociálních služeb, jejich dostupnost a informovanost veřejnosti o službách. Analýzou dat shromážděných v bakalářské práci bylo zjištěno, že jedním z největších problémů zařízení sociálních služeb je finanční nejistota.

V závěru práce jsou shrnuty všechny získané poznatky včetně návrhu opatření na zjištěné nedostatky.

Klíčová slova: sociální služby, analýza služeb, rodina, sociálně právní ochrana dětí, středisko výchovné péče, psychický vývoj, poruchy chování,

Annotation

The title of this paper is „Social Services in the Area of Mladá Boleslav.“ It is focused on families with children. Its aim is to analyze the social services and work of social institutions available in the area of Mlada Boleslav. This bachelor thesis is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part defines various social services and social institutions related to the question of families and children. The practical part deals with the actual social facilities available in the area of MB. They are examined in terms of time availability and people’s awareness of those institutions and their work. As a result, the financial uncertainty was found to be a major problem. Moreover, there is a need of more social services available. All findings could be found at the end of practical part and they are summarized in the conclusion.

Keywords: social services, social facilities, social institutions, analysis, family, social and legal protection of children, mental development, behavioral disturbance

Die Annotation

Der Titel dieser Arbeit ist „Die sozialen Dienste in dem Kreis Mladá Boleslav.“ Die Arbeit erörtert die Problematik der Familien mit Kindern. Das Ziel der Arbeit ist die Analyse der sozialen Dienste und den Sozialinstitution in dem Kreis Mladá Boleslav. Diese Arbeit wird in zwei Teile geteilt. In dem theoretischen Teil werden die sozialen Dienste erklärt. In dem praktischen Teil werden die Sozialinstitution in dem Kreis Mladá Boleslav zerlegt. Der Teil prüft die Zeitverfügbarkeit und die Informiertheit der Einwohner des Kreis Mladá Boleslav. Die Finanzunsicherheit ist das grösste Problem. Die anderen Resultate werden im Ende erwähnt.

Die Schlüsselwörter: Die sozialen Dienste, die Sozialinstitution, die Analyse, die Familie, die geistige Entwicklung, die Benehnenstörungen

OBSAH

1.	Úvod	- 10 -
2.	Účel a definice sociálních služeb.....	- 11 -
2.1	Základní druhy sociálních služeb	- 12 -
2.2	Zařízení sociálních služeb	- 13 -
2.3	Typy sociálních služeb poskytovaných rodinám.....	- 14 -
2.4	Instituce zabývající se ohroženými dětmi a dětmi s poruchami chování ...	- 15 -
3.	Typy rodin a náhradní rodinná výchova.....	- 18 -
3.1	Typy rodin	- 18 -
3.2	Pěstounská péče	- 20 -
3.3	Typy pěstounské péče.....	- 20 -
4.	Sociální práce s rodinou	- 22 -
4.1	Sociální práce s rodinami v rozvodu	- 26 -
5.	Psychický vývoj a typické vývojové znaky	- 30 -
5.1	Novorozenecké období	- 30 -
5.2	Kojenecký a batolecí věk.....	- 30 -
5.3	Předškolní věk	- 31 -
5.4	Školní věk	- 32 -
5.5	Puberta	- 33 -
5.6	Adolescence.....	- 33 -
6.	Poruchy chování v dětském věku a dospívání.....	- 34 -
6.1	Příčiny vzniku poruch chování	- 34 -
6.2	Vybrané klasifikace poruch chování	- 35 -
6.2.1	Agresivní a neagresivní	- 35 -
6.2.2	Symptomatické, vývojově a výchovně podmíněné	- 35 -
6.2.3	Poruchy chování s lepší prognózou a špatnou prognózou.....	- 36 -
6.3	Vývojově podmíněné změny poruchového jednání	- 36 -
6.4	Typy poruch chování	- 38 -
6.4.1	Záškoláctví, útěky.....	- 38 -
6.4.2	Krádeže	- 39 -
6.4.3	Šikana	- 40 -
6.4.4	Závislost na návykových látkách.....	- 41 -

7.	Praktická část	- 43 -
7.1	Cíl praktické části	- 44 -
7.2	Stanovení předpokladu	- 44 -
7.3	Použité metody	- 45 -
7.4	Popis zkoumaného vzorku	- 46 -
7.5	Získaná data a jejich interpretace	- 47 -
7.5.1	Vybraná zařízení sociálních služeb	- 49 -
7.5.2	Celkové hodnocení informovanosti zařízení sociálních služeb.....	- 67 -
7.5.3	Celkové hodnocení dostupnosti zařízení sociálních služeb.....	- 69 -
7.5.4	Hodnocení nejčastějších problémů zařízení sociálních služeb.....	- 70 -
7.5.5	Celkové hodnocení zařízení sociálních služeb zabývajících se dětmi s poruchami chování	- 72 -
7.5.6	Celkové hodnocení zařízení sociálních služeb zabývajících se ohroženými dětmi	- 73 -
7.5.7	Vyhodnocení předpokladů.....	- 74 -
8.	Závěr	- 76 -
9.	Návrhy opatření	- 77 -
10.	Seznam použitých zdrojů:	- 78 -
11.	Seznam příloh	- 82 -

1. Úvod

Téma bakalářské práce „Sociální služby na Mladoboleslavsku“ bylo zvoleno tak, aby bylo v přímém vztahu s profesním zaměřením autorky, která pracuje na Městském úřadu v Mnichově Hradišti na oddělení sociálně právní ochrany dětí. Bakalářská práce se zaměřuje na sociální služby poskytované rodinám s dětmi, ohrožené děti a děti s poruchami chování. Na první pohled se může zdát, že na územním celku okresu Mladá Boleslav je zařízení, poskytujících sociální služby, námi zvolené cílové skupiny dostatek. Cílem práce je zhodnotit situaci na Mladoboleslavsku z hlediska dostupnosti sociálních služeb a informovanosti obyvatel o těchto službách. Právě touto problematikou se zabývá praktická část bakalářské práce.

Teoretická část je rozdělena na dva tématické celky. V prvním jsou popsány sociální služby a vymezeny instituce pracující s rodinou a dětmi. Druhý celek je zaměřen na rodinu, její typy a následně psychický vývoj dítěte a poruchy chování dětí.

V praktické části jsou shromážděna jednotlivá data, podle kterých je provedena analýza dostupnosti daných zařízení a informovanosti občanů o těchto službách. Dalším výstupem praktické části je zhodnocení samotné situace sociálních zařízení na Mladoboleslavsku a to z hlediska jejich největších problémů. Všechna data a informace jsou získána z expertních rozhovorů, přiložených v příloze a z informací od oslovených občanů Mladoboleslavska. Na závěr jsou získaná data sumarizována a zhodnocena tak, aby bylo zjištěno, zda situace v uvedených zařízeních, poskytujících sociální služby rodinám s dětmi na Mladoboleslavsku je uspokojivá či neuspokojivá. Dalším zjištěním vyplývajících z expertních rozhovorů jsou identifikovány největší problémy zkoumaných zařízení, na jejichž základě jsou uvedeny v závěru práce doporučená opatření.

2. Účel a definice sociálních služeb

„Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximálně možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“¹

Dá se říci, že sociální služby chrání člověka a konají něco v jeho prospěch. Poskytují je instituce veřejnoprávní nebo soukromoprávní (nestátní organizace mají soukromoprávní povahu). I v druhém případě je však stát jako garant dodržování základních lidských práv.

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., který nabyl účinnosti 1.1.2007, přinesl zásadní změny do oblasti sociálních služeb. Změny spočívají jak v novém pojetí samotných sociálních služeb, jejich forem, druhů a podmínek poskytování, tak i v novém přístupu k finančnímu zajištění osob, které pomoc v nepříznivé sociální situaci potřebují.

Sociální služby podle charakteru činností jsou členěny na:²

- a) služby sociální péče (zaměřující se na vyrovnání příležitostí)
- b) služby sociální intervence (zaměřující se na změny vedoucí k řešení špatné situace)
- c) služby sociálních aktivit (zaměřující se na realizaci volnočasových aktivit a podporu komunitní soudružnosti)

---

¹ MATOUŠEK, O. Sociální služby. 2007, s. 9.

² ŠVINGALOVÁ, D. a PEŠATOVÁ, I. Vybrané kapitoly z metod sociální práce. 2003, s. 6

2.1 Základní druhy sociálních služeb

Podle § 32 zákona o sociálních službách lze rozdělit sociální služby do tří základních skupin:³

- a) sociální poradenství
- b) služby sociální péče
- c) služby sociální prevence

Sociální poradenství má specifické postavení v celém systému sociálních služeb. Bezplatné poskytování základního sociálního poradenství je stěžejní zásadou zákona, která je vyjádřena v § 2 zákona o sociálních službách. Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.

Služba je určena lidem, kteří v důsledku snížené soběstačnosti v některých oblastech, např. uplatňování práv a nároků, komunikaci, nejsou schopni bez vnější podpory vyřešit specifickou situaci ve svém životě. Podpora může být realizována prostřednictvím rad, zprostředkování informací o právech, povinnostech a oprávněných zájmech, odkazování, aktivní pomoci při vyjednávání, zastupování a nebo doprovázení. Cílem je nabídnout možnosti řešení a pomoc při jejich realizaci a tím, člověku umožnit, aby byl schopen vlastními silami vyřešit životní situaci nebo problém.

Podle oblastí, kterých se poradenství týká rozlišujeme:

- poradenství psychologické (orientované na vnitřní a interpersonální problémy)
- poradenství právní (poskytování informací o zákonných právech, nárocích, povinnostech a pomoc při jejich uplatnění)
- poradenství zdravotní (informace a rady týkající se specifických chorob a postižení)
- praktické životní poradenství (mohou řešit otázky bydlení, vzdělávání, trávení volného času, hospodaření, práce apod.)⁴

---

³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Služby sociální péče zahrnují takové druhy sociálních služeb, které napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost. Poskytují se jak v domácím prostředí osob, tak v zařízení sociálních služeb. Cílem služeb sociální péče je snaha zapojit tyto osoby do běžného života nebo jim zajistit důstojné prostředí a zacházení v případech, kdy to jejich nepříznivá sociální situace vyžaduje.

Sociální služby prevence tvoří takové druhy sociálních služeb, jejichž cílem je napomáhat osobám ohroženým sociálním vyloučením překonat jejich nepříznivou sociální situaci a chránit tak společnost před vznikem a působením nežádoucích sociálních jevů. Služby sociální prevence se zaměřují na osoby, jejichž nepříznivá sociální situace je způsobena krizovou sociální situací, životními návyky a způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňujícím prostředím a ohrožením práv a zájmů způsobených trestnou činností jiné osoby.

2.2 Zařízení sociálních služeb⁵

Sociální služby jsou poskytovány například v těchto zařízeních (dle § 34 zákona o sociálních službách).

- a) centra denních služeb
- b) denní a týdenní stacionáře
- c) domovy pro osoby se zdravotním postižením
- d) domovy pro seniory
- e) domovy se zvláštním režimem
- f) chráněné bydlení
- g) azylové domy
- h) domy na půl cesty
- i) zařízení pro krizovou pomoc

---

⁴ ŠVINGALOVÁ, D. a PEŠATOVÁ, I. Vybrané kapitoly z metod sociální práce. 2003, s. 18

⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

- j) nízkoprahová denní centra
- k) nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- l) terapeutické komunity
- m) sociální poradny
- n) intervenční centra

2.3 Typy sociálních služeb poskytovaných rodinám

Matoušek uvádí typologii sociálních služeb, která se jeví jako nejvhodnější. Jsou to tyto služby:⁶

Krizové služby

Jsou poskytovány v situaci ohrožení dítěte nebo rodiny. Jsou to služby krátkodobé, které vyžadují kvalitní a rychlé hodnocení situace v rodině profesionálem. Je zapotřebí spolupráce s jinými institucemi, včetně policie a soudu. Součástí krizových služeb jsou azylová zařízení pro děti, azyly pro matky s malými dětmi, popřípadě pobyty dětí v profesionálních rodinách.

Poradenské služby

Jedná se o služby krátkodobé, poskytované ve specializovaných institucích, kde má rodina k dispozici tým profesionálů. Zde řeší akutní problémy rodinného soužití a výchovy dětí.

Vzdělávací programy

Jde o služby poskytované dlouhodobě, jejichž cílem může být například podpora rodičů v rodičovské roli, rozvoj dovedností udržovat kvalitní vztahy, umění řešit konflikty.

---

⁶ MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. 2003, s. 196-198

Terapeutické služby

Terapeutické služby můžeme rozdělit na profesionálně vedené služby a na typ svépomocný. Profesionálně řízená terapie by měla být podložena smlouvou, ve které je stanoven cíl terapie a také délka terapie. Cílem může být sladit soužití rodiny a zachovat jí pohromadě, někdy to však není možné. Po skončení terapie by rodina i odpovědný pracovník měli zhodnotit efekt terapie.

Preventivní programy

Jedná se o dlouhodobé programy pro rodiny u nichž je vysoká pravděpodobnost obtíží, např. péče o hendikepované dítě. Pomáhajícími pracovníky jsou profesionálové, ale i zaškolení dobrovolníci.

Kontakt pracovníků s rodinami by měl být dlouhodobý a pravidelný.

2.4 Instituce zabývající se ohroženými dětmi a dětmi s poruchami chování

V následující kapitole je popsána činnost institucí, které se zabývají prací s rodinou a dětmi, s ohroženými dětmi a dětmi s poruchami chování.

Orgány sociálně právní ochrany dětí

Sociálně právní ochranou dětí se rozumí:⁷

- ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Sociálně právní ochranu poskytují orgány, které jsou určeny v § 4 zákona č. 359/1999 o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění. Podle tohoto předpisu, **orgány sociálně právní ochrany** jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

---

⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění, § 1.

Kurátor pro mládež

Kurátor pro mládež je státní úředník, který se **zabývá dětmi a mladistvými s poruchami chování či trestnou činností**. Dle § 6 Zákona o sociálně právní ochraně dětí se zaměřuje zejména na děti:

- „**které vedou zahálčivý a nemravný život** spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití,
- **které se opakovaně dopouští útěků** od rodičů nebo jiných fyzických osob nebo právnických osob odpovědných za jejich výchovu.“⁸

Kurátor sleduje výše uvedené děti, zvláště si všímá jak tyto děti tráví volný čas a s kým se stýkají. Spolupracuje se školami a dalšími institucemi, jako je např. policie, státní zastupitelství, poradny. Kromě toho se kurátor, účastní (dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže) trestních řízení vedených proti mladistvým, podává orgánům činným v trestním řízení zprávy o osobách mladistvých či nezletilých. Dále také podává podněty na výchovná opatření a sleduje jejich účinnost. Podílí se na realizaci ústavní výchovy, navštěvuje děti, které jsou umístěné v ústavních zařízeních. Poskytuje sociálně právní poradenství dětem a jejich rodičům při řešení jejich problémů, popř. zprostředkovává pomoc odborných pracovišť, provádí šetření v rodině, atd. Kromě toho organizuje a následně realizuje preventivní programy.

Velký počet klientů a naopak málo odborníků jsou stále velkým problémem. „Uvážíme-li, že kurátor ročně pracuje i s několika stovkami případů, je zřejmé, že nemá možnost kvalitně obsáhnout vše, co legislativa vyžaduje.“⁹

---

⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění, § 6

⁹ MATOUŠEK, O. Sociální práce v praxi. 2005, s. 271

Ústavní zařízení

Ústavní výchova je upravena **zákonem č. 109/2002 Sb.**, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění. Dle tohoto zákona je v současné době ústavní výchova vykonávána v:

- diagnostických ústavech – pro děti a pro mládež,
- dětských domovech,
- dětských domovech se školou,
- výchovných ústavech pro mládež.

Děti, které se umísťují na základě rozhodnutí soudu do výše uvedených institucí, lze rozdělit na dvě skupiny:

- děti, které jsou umísťovány ze sociálních důvodů,
- děti, u kterých se v různé míře objevují poruchy chování a různé formy asociálního jednání.

Obě uvedené skupiny se navzájem prolínají, nelze je od sebe oddělit.

Střediska výchovné péče

Síť středisek výchovné péče začala vznikat po roce 1990. Nutnost zřízení takových středisek vyplývala především z omezené účinnosti dosavadních opatření převážně represivního charakteru. Bylo tedy nutné zvolit jiné netradiční formy práce a klást větší důraz na prevenci.¹⁰

Střediska výchovné péče poskytují preventivně výchovnou péči ohroženým dětem, s negativními projevy chování, pokud nejsou dány důvody pro nařízení ústavní či ochranné výchovy. Střediska poskytují služby ambulantní a poradenskou formou, některá z nich mají i pobytová oddělení.

Zřízení středisek výchovné péče je velmi přínosné a jejich široká nabídka činností zaměřených na ohrožené dítě a jeho rodinu je velkým přínosem především jako prevence nařízení ústavní výchovy.

---

¹⁰ VOCILKA, M. Náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež. 1996, s. 26

3. Typy rodin a náhradní rodinná výchova

Matoušek definuje rodinu jako „skupinu lidí spojenou pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků. Jejími hlavními soudobými jsou i nadále výchova dětí a emocionální podpora.“¹¹ Rodina je unikátní a nenahraditelnou institucí, dítě v ní získává základní pocit jistoty. Tento pocit nemůže získat bez jistoty v blízkých lidech a v rodině si dítě osvojuje základní dovednosti, postoje a hodnotovou orientaci.

Význam rodiny definuje Vágnerová takto: „Rodina dítěti zprostředkovává sociokulturní zkušenost individualizovaně a pro ni specifickým způsobem. Učí je dovednostem sociální komunikace, řeči, způsobům uvažování a hodnocení, žádoucím způsobům chování ve formě rolí.“¹²

3.1 Typy rodin

Nejvýznamnější prostředím pro dítě je tedy rodina, která významně ovlivňuje rozvoj všech jeho psychických vlastností. Rodinná výchova je také do určité míry podmíněná dědičností.

Pokud rodina své funkce neplní, hovoříme o problémové rodině. Typem rodin z hlediska jejich funkčnosti se zabýval Dunovský, který definoval čtyři typy rodin:¹³

- **funkční rodina** - rodina, která zajišťuje dobrý vývoj dítěte.
- **problémová rodina** – rodina, ve které se vyskytují závažnější poruchy některých funkcí, tyto poruchy vývoj dítěte závažněji neohrožují. Rodina je schopna řešit problémy sama či za jednorázové nebo kratší pomoci zvenčí.

---

¹¹ MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, 2006 s. 187.

¹² VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. 1996, s. 6.

¹³ DUNOVSKÝ, J. Sociální pediatrie. 1999, s. 108-109.

- **Dysfunkční rodina** – v této rodině se vyskytují vážné poruchy funkcí, které by měla plnit. Ohrožena je rodina jako celek, především je ohrožen vývoj dítěte. Své problémy není rodina schopna zvládnout sama a potřebuje pomoc zvenčí. Je nutné přistoupit k sanaci rodiny.
- **Afunkční rodina** – neplní svůj základní úkol, dítě je ohroženo. Jde o poruchy tak závažné, že již není možná sanace rodiny. Jediným řešením je odebrání dítěte z takové rodiny a jeho umístění do náhradní výchovy.

Samozřejmě je v zájmu dítěte, aby vyrůstalo ve své biologické rodině, nicméně v praxi dochází k situacím, kdy rodina není schopna z různých důvodů péči o dítě zajistit. V takovém případě musí být péče o dítě zajištěna jinou, vhodnou **náhradní péčí**.

Náhradní rodinná péče je institut sociálně právní ochrany dětí určený dětem, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve své biologické rodině. Smyslem je poskytnout dítěti nezbytnou péči, a to jak krátkodobou, tak i dlouhodobou. Náhradní rodinná péče je formou péče, při které je dítě vychováváno „náhradními rodiči“ v prostředí co nejvíce podobném životu v přirozené rodině.¹⁴

V České republice rozlišujeme dle zákona o rodině, č. 64/1993 Sb., v platném znění, tyto následující **formy náhradní výchovy**:

- ústavní výchova
- náhradní rodinná péče

Ve výše zmíněném zákonu jsou rozlišeny následující **formy náhradní rodinné péče**:

- svěření do péče jiné osoby než rodiče
- osvojení
- pěstounská péče
- poručenská péče

---

¹⁴ BUBLEOVÁ, V. a kol. Pěstouni mají právo na služby, 2007, s. 64

Dále si více přiblížíme zejména **pěstounskou péči**, jelikož během sledování nabídky sociálních služeb se objevil problém týkající se právě pěstounských rodin.

3.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné výchovy, která zajišťuje dítěti dostatečné hmotné zabezpečení i přiměřenou odměnu pěstounům. Jde o péči, která je vhodná pro děti, které není možné z právního hlediska osvojit nebo je složité vyhledat jim vhodné náhradní rodiče vzhledem k mentální, zdravotní nebo sociální charakteristice dítěte.

3.3 Typy pěstounské péče

Podle zákona č. 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění rozlišujeme dva základní typy pěstounské péče, a sice:

- **individuální** pěstounskou péči,
- **skupinovou** pěstounskou péči.

Podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění a zákona č. 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění lze pěstounskou péči rozdělit také na:

- **„klasickou“** formu,
- **„příbuzenskou“** formu (vykonávanou zpravidla prarodiči, či jinými příbuznými).

U poslední jmenované formy pěstounské péče se více pozastavíme. Tento typ pěstounské péče je poměrně rozšířený, tvoří přibližně jednu třetinu všech realizovaných pěstounských péčí.¹⁵

Z rozhovoru na oddělení sociálně právní ochrany dětí v Mladé Boleslavi vyplývá, že v evidenci pěstounských rodin převažuje **příbuzenská pěstounská péče** prarodičů a ostatních příbuzných.

---

¹⁵ Gabriel, Z. a Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči, 2008, s. 49

Pěstouny jsou v tomto případě nejčastěji prarodiče. Je nutné konstatovat, že příbuzenská pěstounská péče má svá **specifika**, kterými se odlišuje od klasické pěstounské péče.

Na odlišné rysy příbuzenské pěstounské péče poukazují Gabriel a Novák a shrnují její výhody a nevýhody. **Výhodou** může být to, že prarodiče dobře znají dítě a jeho prostředí. Pokud mají dobrý vztah ke svým dětem, může se tato skutečnost nadále promítat do vztahu k vnoučatům. Nutné je ale upozornit i na **nevýhody** příbuzenské pěstounské péče, který se v souvislosti s příbuzenskou pěstounskou péčí objevuje. Jde o skutečnost, že prarodiče - pěstouni jen velmi **neradi vyhledávají odbornou pomoc**. Tato pomoc se v řadě případů jeví jako velmi žádoucí a potřebná. Příbuzní velmi často odmítají spolupráci s odborníky, jejich pomoc nepřijímají, nechápou ji.¹⁶

Pěstouni mají vůči dítěti plnit funkci rodičovskou, nikoli dědečkovskou a toto může být jedno z úskalí příbuzenské pěstounské péče, kdy prarodiče nepochopí svou roli.

---

¹⁶ Gabriel, Z. a Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči, 2008, s. 48.

4. Sociální práce s rodinou

V současné době stále přibývají počty dětí, které vyrůstají v neúplných rodinách, přibývají děti vyrůstající s nevlastními rodiči a zvyšuje se i počet tzv. sociálních sirotků, tedy dětí, které sice mají biologické rodiče, avšak ti nejsou schopni nebo ochotni o ně pečovat. Křehkost rodiny musí stát kompenzovat ochranou dítěte v případě vážných rozepří mezi partnery, resp. v době jejich rozchodu.¹⁷

Konflikty osobních a generačních zájmů v rodině mají občanům pomáhat řešit také sociální služby.

Sociální práce s rodinou je založena spíše na institucionální úrovni. Na některé instituce se lidé obracejí sami (např. rodinná poradna), jiné rodiny vyhledávají a to např. instituce zabývající se ohroženými dětmi, úřady městských částí – oddělení sociálně právní ochrany dětí. Nejsnazší kontakt s rodinou mívají instituce, které nabízejí rodinám pomoc. Naopak nesnadný bývá kontakt s rodinami v institucích, kde hrozí nějaká sankce (např. odejmutí dítěte z rodiny). Práce s rodinou v sociálních službách může být například poradenství rodinám, jež adoptují děti, děti jim jsou svěřeny do pěstounské péče, poradenství rodičům v rozvodu, které se týká kontaktů s dětmi, osvětové skupiny pro rodiče, jejichž děti experimentují s drogami. Dále se může jednat o rodinnou terapii, jejíž cíle jsou zlepšit fungování rodiny, vyjasnit rodinnou komunikaci, vymezit role členů rodiny, vytyčit hranice odpovědnosti mezi jednotlivci a také mezi podsystémy rodiny.¹⁸

S rodinou pracují profesionálové v oboru tzv. pomáhajících profesí, působících v instituci poskytující psychologickou či jinou pomoc rodině na její požádání. Jako příklad rozmanitosti sociálních služeb práce s rodinou to mohou být tyto profesionálové: sociální pracovníce, psycholog v poradně pro rodinu a děti, probační pracovník, zdravotní sestra pracující na oddělení protialkoholního léčení atd.

---

¹⁷ MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. 2003, s.182

¹⁸ MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. 2003, s. 14

Iniciátorem práce s rodinou může být člen rodiny, pracovník státního orgánu nebo pracovník nevládní organizace. Vykonavatelem intervence může být státní instituce represivní, správní, poradenská, sociální atd. Rodina je v některých případech předmětem zájmu profesionála jako jeden celek, v jiných případech se snaží profesionál prací s rodinou vytvořit přijatelné podmínky pro život jednoho jejího člena. V některých případech rodina definuje problém sama, v jiných případech definuje problém profesionál.¹⁹

Sociální služby poskytované rodinám se dle Matouška odlišují:

- *„podle délky trvání – krizové až dlouhodobé,*
- *podle prostředí – poskytované v domově rodiny, v instituci specializované na práci s rodinou, v komunitním centru nebo jinde,*
- *podle užití metody práce s rodinou – poradenství, odborně vedená terapie, svépomocné skupiny nebo jiné,*
- *někdy i podle toho, co dalo podnět k práci s rodinou – např. ohrožení dítěte, ohrožení dospělého, rozvodová situace“*²⁰

Jeden ze základních principů fungování rodiny je právo a povinnost rodičů společně vychovávat a pečovat o děti. Jakékoliv zasahování do soukromí a rodinného života je možné teprve tehdy, jestliže rodiče nebo osoby odpovědné za výchovu dětí o to požádají, anebo se o děti nemohou a nebo nechtějí starat nebo toho nejsou schopni.

Z obsahu sociální práce s rodinou a dětmi, realizované v rámci sociálně-právní ochrany dětí je v převážné míře patrná značná náročnost pro sociálního pracovníka. Náročnost je především v tom, že za pomoc a ochranu dětí zodpovídají především rodiče, kteří by měli vybrat správnou formu pomoci a řešení. Stává se však, že rodiče nastalý problém nevidí nebo nechtějí vidět, tudíž ho nechtějí ani řešit a poté stát prostřednictvím svých orgánů musí zasáhnout a problém začít řešit a to i proti vůli odpovědných osob.²¹

---

¹⁹ MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2003, s. 99

²⁰ MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. 2003, s. 195

²¹ NOVOTNÁ, V. Sociální práce s rodinou. *Rodina a práva*. 2008, roč. 10., č. 8, s. 2.

Sociální práce s rodiči, dětmi nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte se nejčastěji realizuje dvěma nejzákladnějšími metodami sociální práce, a to individuální prací s jednotlivcem a prací se skupinou, zpravidla rodinou.

První základní fáze je fáze sociálně - diagnostická, která zahrnuje:

- vyhledávání, první kontakt s klientem, první sociální šetření, poradenství a počáteční analyzování situace, vytvoření sociální anamnézy
- navázání vztahu s klientem a dalšími členy rodiny, navázání kontaktů s dalšími pomáhajícími osobami a institucemi, pokračování v sociálním šetření
- analýza poznání a situace v rodině klienta a okolí, vypracování sociální diagnózy.

V sociální práci spočívá diagnóza v pořízení klíčových informací a sociálních problémech klienta a jejich zhodnocení. Nejzákladnější metodou získávání informací je řízený **rozhovor**.

Podle Řezníčka, pokud jde o obsah, pak nejzákladnější informace, které sociální pracovník pořizuje, zahrnují:²²

- identifikační údaje (jméno, datum narození, adresa, atd.)
- důvod k sociální práci (zjevný, popřípadě skrytý problém)
- rodinné zázemí klienta (rodinný stav, vztah k členům rodiny)
- sociální pozadí klienta (blízcí lidé, společenské postavení)
- tělesný a duševní stav klienta
- intelekt a dosažené vzdělání
- emocionální chování
- schopnost řešit problémy
- zaměstnání a ekonomická situace klienta
- bydlení klienta
- celkový dojem z klienta

---

²² ŘEZNÍČEK, I. Metody sociální práce. 2000, s. 39

Hlavními požadavky kladenými na informace jsou především objektivnost, úplnost a přehlednost.

Při realizaci metod sociální práce by měl být sociální pracovník schopen analyzovat situaci, pozorovat, vést rozhovor a objektivně posoudit nastalou situaci, což lze vše řadit do fáze **sociálně-diagnostické**.

Druhou fází je **fáze sociálně terapeutická**, která vychází z obsahu sociální diagnózy a zahrnuje:

- Plán opatření, který může být rozfázovaný na opatření ve vztahu k dítětem, k rodičům, či dalším fyzickým osobám
- Realizaci plánu opatření
- Kontrolu efektivnosti přijatých opatření, v rámci toho případně změnu plánu opatření

Uzavře-li sociální pracovník s klientem dohodu o spolupráci, je třeba jasně předepsat jakým způsobem bude spolupráce probíhat, kdo udělá co, za jakých podmínek a do kdy. Splnění těchto dílčích úkolů dle Řezníčka je možno hodnotit jako úplné, částečné nebo nedostatečné. Intervence musí mít jasný cíl, které je třeba průběžně sledovat a nakonec vyhodnotit. Sociální práce se nicméně zabývá klienty, jejichž problémy mají dlouhodobý ráz. Cílená práce a její průběžné hodnocení, včetně úkolovaných a datovaných kroků jsou při práci s nimi zvlášť důležité.²³

Při realizaci vstupu do fáze sociálně terapeutické by měl sociální pracovník aplikovat teoretické a praktické poznatky a zkušenosti, včetně aplikace právních předpisů, které mu nastavují hranici přijímaných opatření. Měl by mít též schopnost navázat komunikaci s klientem, jeho rodinou a získat si jejich důvěru a respekt.

Poté začíná od počátku v rámci fáze sociálně diagnostické realizovat kroky k hledání optimálního řešení rodinné situace dítěte v rámci fáze sociálně-terapeutické.

---

²³ ŘEZNÍČEK, I. Metody sociální práce. 2000, s. 48

4.1 Sociální práce s rodinami v rozvodu

Pro dítě je rozvod rodičů velmi náročnou situací. Skoro nikdy se nepodaří udržet děti mimo dosah rodičovský konfliktů. Dítě potřebuje a chce mít u sebe oba rodiče a díky rozchodu rodičů se ocitá v situaci konfliktu loajalit vůči nejdůležitějším osobám svého života.

Pro děti obecně platí, že ve srovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách s oběma rodiči mají v průměru více poruch chování, více příznaků psychického stresu, horší výsledky ve škole, nižší sebevědomí a víc obtíží ve společenském přizpůsobení.

„Rozvodová praxe ukazuje, že v naprosté většině manželství pokračuje atmosféra napětí a stresu, která se formálně projevuje v nekonečných, opakovaných soudních řízeních o určení styku s dítětem, v soudním sporech o výživné, o majetek aj. Dítě se opakovaně dostává na vyšetření k soudním znalcům, je těžce frustrováno, že se má vyjadřovat, ke komu projevuje větší přichylnost, koho z rodičů si více váží, s kým by chtělo žít. Je obecně známo, že dítě je jakýmsi prostředníkem, přes kterého si rodiče vyřizují své účty.“²⁴

Variety postavení dítěte v průběhu rozvodu a po něm jsou následující:²⁵

- nejlepší možnou variantu představuje rozvod, kdy se rodiče domluví, slovně se nepopouzejí, i když mohou neverbálními prostředky komunikace nevědomky zkoušet získávat dítě na svou stranu. S rodičem, který z rodiny odešel udržuje dítě pravidelný kontakt.
- **Dítě je využíváno jako nástroj pomsty** jednoho rodiče proti druhému. Rodič, který má u sebe dítě brání druhému rodiči v kontaktu s dítětem, a usuzuje, že má dítě z návštěv strach a předkládá druhému rodiči, že dítě trpí např. nespavostí, nočním pomočování, pláčem atd. V tomto případě můžeme hovořit o syndromu zavrženého rodiče.

---

²⁴ DUNOVSKÝ, J. a kol. Sociální pediatrie. 1999, s. 210

²⁵ MATOUŠEK, O. Sociální práce v praxi. 2005, s. 67

- **Dítě je stéblem poslední naděje**, kdy se rodič nemůže s rozvodem smířit a dítě využívá k možnosti kontaktování druhého rodiče ve všech záležitostech týkajících se dítěte.
- **Dítě má roli prostředníka**, přičemž rodiče spolu nekomunikují a vše vyřizují přes dítě. Např. dítě vyřizuje otci, jak hodnotila matka jejich styk a nebo otec dává pokyn co má dítě říci matce. Dítěti je zpočátku tato role nepříjemná, ale může si na ní zvyknout a začít jí využívat ve svůj prospěch.
- **Dítě se stává náhradním partnerem** – rodič, který s dítětem žije, mu svěřuje všechny své starosti a smutky, konzultuje s ním všechna vážnější rozhodnutí.
- **Dítě je zanedbáváno**, jelikož jsou rodiče natolik pohlceni svými problémy, případně vyřizování starých vzájemných účtů, že se o dítě přestávají zajímat.

V době rozvodu a v době krátce po rozvodu bývají oba partneři zaplaveni tak intenzivními emocemi, že je ve většině případů nejvhodnější strategií **krizová intervence**. Klient by měl pomocí profesionála především své emoce ventilovat. Nechut' ke komunikaci s bývalým partnerem je možné respektovat jen u těch klientů, kteří nemusejí koordinovat svoje kontakty s dětmi.

Individuální terapie je též osvědčený způsob jak pomoci dětem se vyrovnat s traumatem z rozvodu. Taková terapie se pak zabývá názory, postoji a pocity dítěte, které se ocitlo v rozvrácené rodině. Tato terapie by se měla věnovat dítěti po delší čas, neboť rozchod a rozvod rodičů bývá spojen s příchodem nového druha nebo i nových sourozenců, popř. vzniká zcela nová rodina.²⁶

---

²⁶ ELLIOTT, J. PLACE., M. (2002) Dítě v nesnázích – prevence, příčiny, terapie. 2002, s. 102

Matoušek uvádí, že apel na zájmy dětí je možné udělat podle návodu manželů Krantzlerových. Jejich poučení pro rozvádějící se manželé, zní volně parafrázovaně následovně: Děti se s rodiči ztotožňují a mají polovinu svých hlavních zkušeností od otce a polovinu od matky. Když otec pomlouvá matku nebo matka pomlouvá otce, říkají tím dítěti, že polovina dítěte je špatná. Tím nevědomky podkopávají dítěti pocit vlastní hodnoty. Nezapomínejme, že rozvod je jedna z nejtěžších zkoušek, před kterou je rodina postavena. Děti se učí od svých rodičů, jak takové zkoušky zvládat. To, jak se chovají rodiče může být pro děti vzorová strategie i v jiných náročných situacích, které je v dospělosti potkají. A samozřejmě to představuje návod, jak se chovat, když se jejich budoucí manželské či partnerské pouto přetrhne.²⁷

Bývalým manželům je třeba pomoci v tom, aby dokázali rozlišit rodičovskou a partnerskou rovinu svého vztahu. **Rodičům by měla být nabídnuta terapeutická práce a to nezávislým profesionálním pracovištěm.** Pracovníci sociálně právní ochrany dětí mají především hájit zájmy dětí a soud pak rozhoduje ve sporných případech. Rodiče vnímají sociálně právní ochranu dětí a soud jako dalšího spojence, případně soupeře v rozvodové bitvě, v lepším případě jako rozhodčího. **Nezávislé terapeutické pracoviště, které nabízí svou pomoc ve zprostředkování vzájemné dohody si snadněji udrží pozici nestranného zprostředkovatele.**

„Všechny stresové situace, kterým je dítě v průběhu rodinného rozvratu a rozvodu rodičů vystaveno, mohou vést nejen k poruchám vývoje osobnosti dítěte, ke vzniku různých psychopatologických obrazů, ale také, zvláště u chlapců, k antisociálnímu chování. Mezi těmi dospívajícími, kteří takové chování projevují jsou nadměrně reprezentovány právě osoby, které prožily těžký a dlouhodobý rodinný rozvrat.“²⁸

---

²⁷ MATOUŠEK, O. Sociální práce v praxi. 2005, s. 69

²⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol. Sociální pediatrie. 1999. s. 212.

Problémovým rodinám se věnuje rovněž Vocilka, který uvedl, že se „*stále více potvrzuje, že děti s poruchami chování a delikventi pocházejí v převážné míře z tzv. problémových rodin (z rodin, jež bývají z různých důvodů dysfunkční) nezaručujících správnou výchovu. Asociální problémy u dětí tak v různé míře odrážejí rodinnou situaci a většinou jsou jejich důsledkem*“²⁹

Matoušek hovoří v souvislosti se společenskými změnami probíhajícími v posledních dvou stoletích o tzv. **rizikové mládeži**. Příčinu tohoto jevu spatřuje především v novodobém pojetí rodiny. Dnešní rodina je málo stabilní, mnoho dětí vyrůstá pouze s jedním rodičem, který velmi často výchovu dítěte nezvládá. Některé děti nemají oporu ve své biologické rodině vůbec žádnou, část z nich vyrůstá v ústavních zařízeních, kde jsou ohrožovány deprivací a v pozdějším věku sociálním selháním.³⁰

---

²⁹ VOCILKA, M. Náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež. 1996, s. 7-8

³⁰ MATOUŠEK, O. Sociální práce v praxi. 2005, s. 269

5. Psychický vývoj a typické vývojové znaky

V sociálních službách pro sociální práci s rodinou a dětmi je důležité se seznámit s psychickým vývojem jedince, které poslouží k orientaci a porozumění všech psychických projevů dětí i dospívajících, které patří do pásma normality.

5.1 Novorozenecké období

Novorozenecké období trvá přibližně měsíc, přičemž se dítě adapтуje a přizpůsobuje podmínkám nového prostředí. Novorozenec je vybaven základními vrozenými reflexy, které mu umožňují adaptovat se na nové prostředí. Základem orientace v prostředí je zrak, i když jej ještě příliš nepoužívá. Pro děti tohoto věku je emočně nejvýznamnější kožní kontakt.

Pro přiměřený rozvoj novorozence je třeba, aby jej matka či pečující osoba, specifickým způsobem stimulovala. Nejvýznamnějším sociálním objektem je tedy matka. Vazba mezi matkou a dítětem se rozvíjí již během prvních hodin po porodu. V této době dochází k postupnému rozvoji základního vztahu mezi rodiči a dítětem.³¹

5.2 Kojenecký a batolecí věk

První rok života je označován jako kojenecký věk. V průběhu tohoto období se projeví individuální rozdíly jednotlivých dětí v chování, prožívání a celkovém vývoji. V kojeneckém věku je významná potřeba stimulace a s ní související potřeba učení, získávání zkušeností. Matka je pro dítě velmi významná, přičemž prostřednictvím silné citové vazby si dítě uspokojuje potřebu jistoty a bezpečí.

---

³¹ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1996, s. 22-26

V průběhu prvních let života dítěte se psychický vývoj odvíjí od vzájemného působení dvou základních potřeb a to potřeby jistoty, stability a potřeby proměnlivosti, která stimuluje zvědavost a tím i další rozvoj. Na konci prvního roku dítě dosáhne některých žádoucích vývojových mezníků, jako je vědomí vlastní bazální identity, základní orientace v bezprostředním okolí, vytvoření základních vztahů k prostředí a posilování pocitu jistoty ve vztahu k vlastní existenci i ke světu. Pro počáteční rozvoj dítěte má tedy klíčový význam potřeba jistoty a bezpečí. Uspokojování těchto potřeb závisí zejména na vztahu matky a dítěte. Tato zkušenost ovlivňuje další rozvoj dětské osobnosti. Pokud by dítě strádalo v oblasti emocionálního uspokojování zažívá citovou deprivaci, která bývá příčinou poruch ve vývoji osobnosti dítěte.³²

5.3 Předškolní věk

Předškolní období trvá přibližně od tří do šesti let věku. Hlavní potřebou v předškolním věku je aktivita a sebeprosažení. Dítě si postupně osvojuje základní normy chování, které mohou jeho aktivitu účelným způsobem regulovat. Normy jsou důležité pro snadnější orientaci v sociálním prostředí a také pro rozvoj osobní identity. Umožňují vymezit obsah žádoucího chování, jehož hodnota musí být opakovaně potvrzována pozitivními reakcemi významných autorit. Jestliže dítě nemá možnost potvrdit si svou hodnotu prostřednictvím prezentace žádoucího chování, bývá ve svém vývoji ochuzeno. Přijetí a zvnitřnění norem chování signalizují na konci tohoto věku pocity viny, které dítě prožívá, když nějaké pravidlo poruší. Pocity viny jsou významným vývojovým mezníkem. Normy slouží dítěti jako základ pro rozvoj jeho identity. Identita má základy především v postojích a hodnocení rodičů.³³

Dítě v předškolním věku začíná navštěvovat mateřskou školu a tím je odděleno od matky na nezbytně nutnou dobu. Dítě je schopné navazovat kontakty s vrstevníky a má potřebu sociálního kontaktu s dětmi obdobného věku.

---

³² VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1996, s. 98-102

³³ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1996, s. 107-114

5.4 Školní věk

Toto období trvá od nástupu do školy, tj. přibližně od šesti až sedmi let do jedenácti až dvanácti let, kdy dítě pomalu vstupuje do puberty. Školní věk se dále člení na:

- ranný školní věk , který trvá dva roky a je charakteristický především změnou životní situace a adaptací na školu
- střední školní věk, trvá přibližně tři roky a lze ho charakterizovat jako přípravu na dobu dospívání
- starší školní věk neboli puberta je dobou na druhém stupni základní školy

Školní období je pro dítě přípravou na dvě významné životní role a to profesní a symetrickou vrstevnickou roli. Profesní role určuje způsob sociálního uplatnění a předurčuje sociální status jedince ve společnosti. Symetrická vrstevnická role předurčuje budoucí charakter sociálního přijetí ve společnosti. Jedná se o schopnost získat si svou pozici a být přijímán v různých skupinách. Podle Vágnerové je základním motivem školního období potřeba ověřit si svoje schopnosti a možnosti. Pokud má dítě úspěch posiluje svou sebedůvěru a uspokojuje svou seberealizaci. Součástí identity školáka je rodina a rodiče jsou pro děti zdrojem jistoty a bezpečí. Pro dětský vývoj je nejvýhodnější kompletní funkční rodina, která dává možnost poznat pozitivní zkušenosti.³⁴

---

³⁴ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1996, s. 163-186

5.5 Puberta

Puberta je obdobím dospívání a je to vlastně přechodná doba mezi dětstvím a dospělostí. Představuje dynamickou a komplexní proměnu v životě jedince. V pubertě je významným projevem nejen fyzická změna, ale i citové prožívání, kdy bývají dospívající labilnější a citlivější. U dospívajících je větší četnost konfliktů a napětí ve vztazích k jiným lidem, bývají i více vztahovační.

Pubertální období uzavírá důležitý sociální mezník, kterým je ukončení povinné školní docházky a volba dalšího vzdělávání, které již není povinné. V průběhu dospívání se mění názor na jiné lidi. Proměnou procházejí i sociální role pubescenta, který odmítá podřízenou roli a ve vztahu k autoritě si potřebuje potvrdit své kompetence.

Jednou z vývojových potřeb pubescenta je odpoutání se od rodiny, který odmítá závislost na rodině a nahrazuje jí vázaností na vrstevníky.³⁵

5.6 Adolescence

Období adolescence trvá přibližně od patnácti do dvaceti let a je druhou fází dospívání. Je to období, kdy jedinec pokračuje ve vytváření své identity. Jde o přechodné období, kdy je jedinci poskytnut čas a možnost, aby se stal dospělým ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje.

V adolescentním období pokračuje proces osamotnění a rozvoje individuální identity. Základem identity je poznání, přičemž v identitě se odráží subjektivně zpracovaný obraz sebe sama.

Pocit jistoty je v tomto věku vázán k vrstevnickým vztahům. Adolescenti dozrávají k naplnění sexuální role. Velmi důležitým mezníkem v životě adolescenta je první sexuální styk.

V adolescenci dominují především potřeby seberealizace v profesní a zájmové činnosti, vztahy s vrstevníky a také tendence k emancipaci od rodiny.³⁶

---

³⁵ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1996, s. 237-266

³⁶ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1996, s. 295-340

6. Poruchy chování v dětském věku a dospívání

„Poruchy chování lze charakterizovat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídající jeho věku, eventuálně na úrovni svých rozumových schopností.“³⁷

6.1 Příčiny vzniku poruch chování

Vágnerová u příčin vzniku poruchového chování klade důraz na multifaktoriální rizikové faktory, které jsou biologické i sociální a působí ve vzájemném propojení. K osobním psychologickým dispozicím řadí **genetickou dispozici** na úrovni temperamentu, přičemž rizikovým faktorem je impulsivnost, potřeba vyhledávat vzrušení, agresivní reagování. Obvykle mívá tuto dispozici jeden z rodičů a dítě vychovává nevhodným způsobem. Pro dítě je typický odmítavý postoj k sociálním normám a upřednostňování vlastních pravidel.

Dalším faktorem je **biologická dispozice** a to poškození nebo porucha centrální nervové soustavy. Zátěž organického poškození centrální nervové soustavy se projevuje zvláště impulzivitou, emoční labilitou a nižší schopností sebeovládání. Biologickou odchylku můžeme chápat jako rizikový faktor, který zvyšuje sklon k nežádoucím způsobům reagování.

---

³⁷ VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 779.

Velmi významný je **vliv sociálního prostředí**. Sociální vlivy, které mají dopad na vznik poruch chování se vyskytují především v rodinném prostředí. Patří mezi ně například:

- anomálie rodičovské osobnosti, pro níž nejsou schopni rodiče plnit rodičovskou úlohu
- neúplná rodina, která také představuje zvýšené riziko
- subdeprivace dítěte, přičemž rodina neposkytuje dostatečný pocit jistoty, nepředává dítěti hodnoty a normy, nedává mu možnost seberealizace v budoucnosti³⁸

6.2 Vybrané klasifikace poruch chování

Pešatová uvádí různé klasifikace poruch chování, které můžeme dělit například takto:³⁹

6.2.1 Agresivní a neagresivní

Agresivní chování lze považovat za závažnější, jelikož omezuje práva ostatních. Je to například šikana, vandalismus. Za neagresivní můžeme jmenovat lži, útoky a toulání.

6.2.2 Symptomatické, vývojové a výchovně podmíněné

- symptomatické poruchy chování jsou poruchy chování, které jsou součástí psychických poruch
- vývojové poruchy chování v dětském věku mohou mít přechodný charakter a jsou součástí jednotlivých vývojových období
- výchovně podmíněné poruchy chování, které vyplývají z výchovných postupů a z nedostačujícího výchovného působení v rodině

---

³⁸ VÁGNEROVÁ, M. (2008), Psychopatologie pro pomáhající profese. s. 783

³⁹ PEŠATOVÁ, I. (2006), Klasifikace a diagnostika poruch chování. s.33

Podle Ptáčka se v mnoha případech kombinují poruchy chování s dalšími, v mnohých případech symptomaticky velice obdobnými poruchami nebo obtížemi. Jedná se především o:⁴⁰

- poruchy emocí
- poruchy pozornosti a hyperaktivitu
- specifické poruchy učení

6.2.3 Poruchy chování s lepší prognózou a špatnou prognózou

- poruchy s lepší prognózou (porucha ve vztahu k rodině, socializovaná porucha chování)
- poruchy se špatnou prognózou (nesocializovaná porucha chování, porucha opozičního vzoru)

6.3 Vývojově podmíněné změny poruchového jednání

Vágnerová uvádí, že při hodnocení projevů poruchového chování je nutné brát v potaz **vývojové hledisko jedince**. V některých případech může jít o přechodné výkyvy v chování, pro něž je charakteristická velká proměnlivost, vývojová podmíněnost, ze které poté vyplývá příznivá předpověď. Množství poruch chování stoupá s věkem. Takto popisuje vývoj projevů poruch chování:⁴¹

Předškolní věk

Již v předškolním věku můžeme u dítěte sledovat různé projevy chování, které se mohou projevat jako nesnadné a obtížné. Dítě může být vzteklé, negativistické, agresivní.

---

⁴⁰ PTÁČEK, R. Poruchy chování v dětském věku. 2006, s. 16.

⁴¹ VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 788

U dětí od dvou do devíti let se může jednat o poruchu opozičního vzdoru. Dítě s touto poruchou bývá neposlušné, vzdorovité, odmítavé, k jiným lidem se může chovat necitlivě. Porucha se často rozvíjí na základě syndromu hyperaktivity.

Ranný školní věk

V tomto věku se mohou vyskytnout různé nápadnosti v chování. Do této skupiny patří i nepřesnosti v hodnocení reality, které vyplývají z postupné proměny dětského uvažování. Dítě může lhát, avšak jde o smyšlenky, fantazie, tedy o nepřesné odlišení vzpomínek a skutečností, které dítě považuje za reálnou. Jde zatím však o nezralost v chápání a ve schopnosti přizpůsobit se daným sociálním normám.

Střední školní věk

Střední školní věk je charakterizován vzrůstem významu skupiny vrstevníků jako normativní skupiny. Velkou autoritu má pro dítě vrstevnická skupina, ve které dítě chce získat dobrou pozici. Skupina dětí tohoto věku si již vytváří své vlastní normy, dovede jednat jako celek. Dítě, které do skupiny nezapadlo a nějakým způsobem se odlišuje, se může stát terčem šikany či jiného útočného chování.

Období dospívání

Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. Dospívající se odpoutává od rodiny, přestává uznávat autority. V tomto období se zvyšuje riziko různého experimentování, které překračuje běžné sociální normy. Jedinec hledá svou identitu a stává se, že odmítá respektovat hodnoty a dané normy.

Od rodiny se definitivně odtrnou děti, kterým nebylo věnováno dostatečné citové zázemí, o které rodiče neměli zájem. Tito dospívající se mohou začít chovat úplně bez zábran. Rodiče pro ně nepředstavují autoritu, a často se jedná o přestupky, které mohou mít charakter kriminálního chování (krádeže, vloupání).

6.4 Typy poruch chování

Z výše uvedeného vyplývá, které faktory mohou zapříčinit vznik sociálně-patologického jednání u dětí a mládeže. V následujícím textu je poukázáno na nejčastější jevy poruch chování, které se objevují.

6.4.1 Záškoláctví, útky

Pokud dítě utíká z domova signalizuje tím, že rodina ve své funkci selhává a není zdrojem bezpečí a jistoty. Dítě zpravidla utíká, protože se u něj vyskytl problém, který není schopno samo zvládnout vhodnějším způsobem.

Vágnerová ve své Psychopatologii pro pomáhající profese rozlišuje několik variant útěkového chování:⁴²

- Záškoláctví – je spojeno s negativním postojem ke škole, nepřijetím normy pozitivního chování nebo s prospěchovým selháním. Cílem může být vyhnout se nepříjemnostem (vysoké požadavky učitele, úspěšnější spolužáci).
- Reaktivní, impulsivní útky – bývají zkratkovitou reakcí na nezvládnutou situaci doma nebo ve škole. Útek je signálem zoufalství, dítě se chce vrátit domů. Když se problém vyřeší, většinou se již útek neopakuje.
- Chronické útky – jsou opakované, plánované a připravované, obvykle vyplývají z dlouhodobých problémů. Většinou se vyskytují u dětí z dysfunkčních rodin a dítě se již nechce vrátit domů.
- Toulání – je dlouhotrvající opuštění domova, které navazuje na útky. Je výrazem nedostatečné citové vazby k blízkým lidem a k zázemí, které je natolik dysfunkční, že na něm dítěti nezáleží nebo ho odmítá.

Odborníci se shodují, že jakékoliv tresty jsou v těchto případech bezpředmětné a chtějí-li se rodiče v budoucnu záškoláctví a útekům dětí vyhnout, měli by umět svým dětem naslouchat.

---

⁴² VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 793, 794.

6.4.2 Krádeže

Podle Vágnerové lze „krádež chápat jako porušení normy respektu k vlastnictví jiné osoby, omezení jednoho z práv druhého člověka nebo společnosti. Je charakteristická záměrností tohoto jednání. O krádeži lze tudíž mluvit teprve tehdy, když je dítě na takovém stupni rozumové vyspělosti, kdy je schopno chápat pojem vlastnictví a akceptovat normu chování, která vymezuje odlišný vztah k vlastním a cizím věcem.“⁴³

Matějček uvádí tyto formy krádeží:

- **Dítě bere doma peníze nebo věci a rozdává je druhým dětem** – zde je motivace evidentně viditelná. Dítě touží zapadnout do kolektivu vrstevníků a být uznáváno. Skrytým motivem zde je snaha po uspokojení v oblasti citových vztahů, které se dítěti nedostává v rodině.
- **Dítě bere doma peníze a kupuje si za ně věci výhradně pro sebe** – většinou se jedná o drobné věci v malé peněžní hodnotě jako jídlo, pamlsky a hračky. Za tímto motivem obohacování sebe samo je skrytý shodný motiv jako v předešlém odstavci. Dítě citově strádá, a tak přechází na nižší úroveň naplnění svých potřeb tzn. výživových, vlastnických.
- **Dítě krade za účelem pořízení si něčeho**, po čem již dlouhou dobu touží, ale rodiče mu nevyhověli – tady se opět jedná o malé věci, které mají pro dítě své kouzlo, ale rodiče je spatřují jako zbytečnou věc. Dítě se chce vyhnout vysvětlování rodičů, že se jedná o zbytečné věci, proto si věc opatří samo.
- **Krádeže partě nebo pro partu** – parta sama o sobě je fenomén, co se škodlivosti na dětský vliv týče (hovoříme zde o negativní partě). Dítě ale má jistou potřebu někam patřit a pokud mu není nabídnuta vhodná alternativa party (skautský či fotbalový oddíl), může hledat přátele právě v partě.^{44 45}

---

⁴³ VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 795

⁴⁴ MATĚJČEK, Z. Praxe dětského psychologického poradenství. 1991, s. 303-304

⁴⁵ MATĚJČEK, Z. a Dytrych Z. Jak a proč nás trápí děti. 1997, s. 124-126

6.4.3 Šikana

Pojem šikany vysvětluje Říčan takto: „Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů.“⁴⁶

Vágnerová definuje šikanu jako „násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit.“⁴⁷

Šikana je projevem zneužití postavení a moci, kterou jedinec nějakým způsobem ve skupině získal. Šikanující agresor často bývá starší, fyzicky nebo psychicky zdatný. Má potřebu předvádět se, dokazovat svou potřebu nad ostatními a bývá necitlivý a bezohledný.

Šikanovanou obětí bývají děti s nízkým sebevědomím, tiché, úzkostné a zpravidla fyzicky slabé nebo jinak nápadného zevnějšku.

Šikana způsobuje oběti silný sociální stres. Důsledkem šikany může dojít k ohrožení psychického zdraví oběti (úzkost, depresivní ladění), ale i somatického (poruchy spánku, snížení imunity).

V případě, že nedojde k odhalení šikany a potrestání viníka, resp. viníků, pasivní účastníci a zejména oběť sama ztratí pocit bezpečí, zvýší se jejich nedůvěra k okolnímu světu a naruší se jejich sebehodnocení.⁴⁸

---

⁴⁶ ŘÍČAN, P. Agresivita a šikana mezi dětmi. 1995, s. 26.

⁴⁷ VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 798

⁴⁸ VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 799

6.4.4 Závislost na návykových látkách

Na vzniku každé závislosti se podílí několik faktorů. Jsou to osobnost člověka, vlivy vnějšího prostředí, působení menších sociálních skupin a situační podněty (např. tradice užívat drogu, její dostupnost, sociální model známého člověka, který jí konzumuje apod.).

Neexistuje zvláštní typ osobnosti, která by byla předurčena k užívání drog, závislost na návykové látce si může vytvořit každý člověk. Existuje ale řada faktorů, které riziko vzniku závislosti zvyšují (městské prostředí, kde je velká nabídka drog, dysfunkční rodina, nižší úroveň vzdělání, nedostatek vnitřní pohody, nízká sebedůvěra atd.)

„Drogami nazýváme psychoaktivní látky, které mají rychlý vliv na chování, vědomí a náladu člověka.“⁴⁹

Příčin proč lidé sáhnou po drogách je mnoho. Mezi nejčastější důvody, zejména u mladistvých závislých, patří fascinace neobvyklosti prožitku, přímý vliv vrstevníků a přátel, apatie, touha po úniku ze všední reality a problémů, zvědavost, touha zlepšit si náladu, zahnat nudu plynoucí z nedostatku podnětů apod.

Riziko vzniku závislosti je právě u dospívající mládeže. Mladí lidé chtějí zkusit všechno, přitažlivé je pro ně zejména to, co je společností odmítáno. Dalším faktorem může být to, že v tomto období jsou lidé nejistí a nemají dostatek sebedůvěry, čehož mohou prostřednictvím drog dosáhnout. Droga sice nejdříve vyvolává žádoucí pocity, ale po nějaké době je potřeba vyšších a častějších dávek, protože roste tolerance organismu. Konzument nakonec není schopen přestat a netrvá dlouho a stává se závislým.

Častým důsledkem drogové závislosti vzhledem k finanční náročnosti, změně osobnosti a hodnotovému systému je trestná činnost.

---

⁴⁹ Sochůrek, J. Úvod do sociální patologie. 2009, s. 108

Ptáček doporučuje provádět nápravu poruch chování dětí v těchto úrovních:⁵⁰

- **pedagogicko-psychologické poradenství** – jde o základní a nezbytnou část nápravného plánu, mělo by být zaměřeno na metody efektivní komunikace, základní strategii zvládání nežádoucího chování a účinné podpory jeho žádoucích podob,
- **psychoterapie** – vychází především ze skupinových technik, základem jsou metody zaměřené na nácvik žádoucích vzorců chování a posílení aktivních schopností uvědomění si možných následků nežádoucího chování,
- **volnočasové aktivity** – významná je především organizace volnočasové aktivity dětí s poruchami chování se zaměřením na relaxaci a zapojení do kolektivu vrstevníků,
- **edukativní pomoc** – vzhledem k tomu, že poruchy chování se velmi často projevují i ve školním prospěchu, je třeba věnovat zvýšenou pozornost přípravě dítěte do školy. Někdy jsou nutné specifické postupy a motivační prvky,
- **medikace** – vhodná medikace může představovat zásadní zlomový bod v nápravě poruch chování. Léky ovšem projevy nežádoucího chování pouze zmírňují, poruchu ale nevyléčí. Nutná je spolupráce psychologa s psychiatrem.

Je však potřeba si uvědomit, že porucha samotná není ve většině případů záležitostí pouze dítěte, ale také jejich rodičů (případně zaangażovaných osob). Proto náprava poruch chování představuje **nejen práci s dítětem**, ale také s jeho **rodiči**.⁵¹

---

⁵⁰ PTÁČEK, R. Poruchy chování v dětském věku. 2006, s. 18

⁵¹ PTÁČEK, R. Poruchy chování v dětském věku. 2006, s. 17

7. Praktická část

V praktické části se zaměříme na činnost organizací, které poskytují sociální služby **rodinám s dětmi, ohroženým dětem a dětem a mladistvým s poruchami chování** v regionu Mladoboleslavska.

Okres Mladá Boleslav leží v severní části Středočeského kraje a se svými téměř 115 400 obyvateli patří k jednomu z největších okresů. Samotné město Mladá Boleslav čítá 45.500 obyvatel. Hlavně díky závodu Škoda Auto a.s. Mladá Boleslav patří město k nejrozvinutějšímu okresům celé České republiky. Obyvatelé zde žijí na vyšší životní úrovni a s jednou z nejnižších mír nezaměstnanosti z celé České republiky. Průměrná míra nezaměstnanosti v České republice je 8,5%, přičemž v okrese Mladá Boleslav je to 4,78%.⁵²

Okres Mladá Boleslav čítá celkem 120 obcí, z nichž největší jsou tyto města: Mladá Boleslav, Bakov nad Jizerou, Bělá pod Bezdězem, Benátky nad Jizerou, Dobruška, Dolní Bousov, Kosmonosy, Mnichovo Hradiště.

Mapka č.1⁵³

⁵² http://portal.mpsv.cz/sz/local/mb_info

⁵³ <http://mesta.obce.cz/vyhledat2.asp?okres=3207>

7.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části bakalářské práce je zmapovat **dostupnost, nabídku a možnosti vybraných sociálních služeb** na Mladoboleslavsku. Vybranými sociálními službami rozumíme pro účely bakalářské práce služby pro rodinu a děti a to jak děti ohrožené, tak děti s poruchami chování.

7.2 Stanovení předpokladu

Na základě provedené analýzy dokumentů daných zařízení a provedeného předvýzkumu byly stanoveny níže uvedené předpoklady:

Předpoklad č. 1

- Informovanost laické veřejnosti o dostupných zařízeních sociálních služeb pro rodiny s dětmi je uspokojivá

Předpoklad č. 2

- Časová dostupnost zařízení sociálních služeb pro zájemce o služby je uspokojivá

Předpoklad č. 3

- Nejčastější problémy zařízení sociálních služeb jsou finančního rázu

Předpoklad č. 4

- Na území Mladoboleslavska je dostatek zařízení zabývajících se dětmi s poruchami chování

Předpoklad č. 5

- Na území Mladoboleslavska je dostatek zařízení pro rodiny s dětmi a ohrožené děti

7.3 Použité metody

- analýza dokumentů
- expertní rozhovory
- rozhovory

Většina potřebných informací a dat byla získána metodou **analýzy dokumentů**. Tuto metodu lze zařadit mezi základní metody kvantitativního výzkumu, mezi které patří také například přímé pozorování, rozhovor nebo dotazník. Podle Dismana je analýza dokumentů „*analýza jakýchkoli dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem našeho výzkumu. Záznamem mohou být právě tak dobře psané dokumenty jako jakékoli materiální stopy lidského chování*“⁵⁴

Pomocnou výzkumnou technikou byly **expertní rozhovory** s celkem deseti představiteli, z osmi zařízení sociálních služeb, které jsou uvedeny v příloze č. 2. Respondenti zde odpovídali na předem vypracované otázky, týkající se problematiky cílové skupiny, se kterou se jejich zařízení zabývá. Těmito rozhovory byl získán pohled odborníků na současný stav poskytovaných sociálních služeb a podmínky pro poskytování služeb.

K získání informací o povědomí laické veřejnosti o sociálních službách, zabývajících se problematikou rodin s dětmi, bylo **osloveno 50 náhodně** jdoucích **občanů** v regionu Mladoboleslava, a to v měsících **březen až červenec 2010.** Pojem sociálních služeb je míněn v širším slova smyslu a to i z hlediska sociálně pedagogického. Uvedená zařízení poskytující sociální služby jsou z větší části poskytovatelé sociálních služeb dle zákona číslo 106/2006 Sb., o sociálních službách. Mimo tato zařízení jsou zde uvedeny i sociální služby související. Pojem sociální je tedy míněn v širším slova smyslu, vztahný ke společnosti a tudíž jsme se dogmaticky neřídili tím, co je sociální a co je pedagogické.

---

⁵⁴ DISMAN, M. (1993). *Jak se vyrábí sociologická znalost*.s.124

Před zahájením vlastního zkoumání byl uskutečněn **rozhovor** s vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí na Magistrátu Mladá Boleslav. Jedná se o odbornou pracovníci, která na uvedeném úseku pracuje již více jak 15 let, její zkušenosti a poznatky byly proto velmi přínosné. Otázky, které byly uvedené pracovníci položeny, jsou formulovány v příloze číslo 1.

7.4 Popis zkoumaného vzorku

Výzkumným vzorkem pro potřeby bakalářské práce jsou zařízení poskytující sociální služby v širším slova smyslu na Mladoboleslavsku, které se věnují rodinám s dětmi, ohroženým dětem a dětem a mladistvým s poruchami chování.

Výzkumný vzorek tvoří celkem osm zařízení poskytujících sociální služby pro námi zvolenou cílovou skupinu. Patří mezi ně tato zařízení a jejich cílovou skupinu tvoří:

1. Azylový dům Mladá Boleslav – R-mosty občanské sdružení – ženy s dětmi bez přístřeší, oběti domácího násilí, těhotné matky
2. Asociace náhradních rodin – místní klub Máta – náhradní rodinná péče, pěstounské rodiny
3. Jekhetani Luma občanské sdružení – ohrožené rodiny s dětmi, jedinci a skupiny obyvatel sociálně vyloučené
4. Linka důvěry SOS – rodiny s dětmi, děti a mladiství, dospělí
5. Semiramis občanské sdružení – osoby ohrožené drogami, nebo na drogách závislé, poradenství pro rodiny s drogově závislými
6. Pedagogicko psychologická poradna – rodiny s dětmi, děti a mládež s výchovnými problémy a poruchami chování
7. Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy – rodiny s dětmi, ohrožené děti a děti s poruchami chování
8. REP občanské sdružení – pro děti s poruchami chování

7.5 Získaná data a jejich interpretace

V této kapitole jsou prezentovány základní údaje o zařízeních poskytujících sociální služby v širším slova smyslu. Neoddělovali jsme přesně od sebe sociální služby a pedagogické služby. Vzorem nám byla Vágnerová, která ve své Psychopatologii pro pomáhající profese také striktně neodděluje oblast sociálních pracovníků a speciálních pedagogů a je zaměřena mnohem šířeji, dokonce i na problematiku, která přísně vzato, ani do oblasti psychopatologie nepatří. *„Tento přístup, přesahující zaměření jen na jednotlivce a jeho problém, ale beroucí v úvahu i rodinu a širší sociální kontext jeho života, odpovídá obecnému trendu všech pomáhajících profesí. Pro pracovníky v oblasti sociální práce nebo speciální, resp. sociální pedagogie je pochopení vztahů klienta a jeho sociálního systému základní podmínkou úspěšnosti při hledání příčin obtíží i možností jejich řešení“*⁵⁵

Není tedy cílem této práce taxativně vymezovat pouze služby dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. Práce je pojmána jako přehled služeb pro rodiny s dětmi, ohrožené děti a děti a mládež s poruchami chování.

Sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, poskytuje z osmi uvedených zařízení ve sledovaném regionu celkem šest zařízení. Tzn. že tato zařízení jsou v registru poskytovatelů sociálních služeb a mají pověření od Krajského úřadu Středočeského kraje k výkonu služeb dle výše uvedeného zákona.

Na začátku popisu každého zařízení jsou uvedeny základní údaje a cílová skupina, se kterou dané zařízení pracuje. Dále je uvedena charakteristika zařízení, jeho informovanost a dostupnost veřejnosti o daných službách.

---

⁵⁵ VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 2008, s. 15

Hodnocení informovanosti bylo hodnoceno na základě předem určené škály dat. Bylo osloveno 50 náhodně jdoucích občanů Mladoboleslavska v období březen 2010 až červenec 2010. **Neuspokojivé** hodnocení bylo přiřazeno k zařízení sociálních služeb, které znalo **méně jak 25** občanů **z 50 oslovených**. Naopak **uspokojivé** hodnocení informovanosti byla přiřazeno, pokud dané zařízení sociálních služeb znalo **více jak 25 z oslovených** osob.

Hodnocení **časové dostupnosti** je zde zvoleno dle možností objednacích lhůt daných zařízení. **Uspokojivé hodnocení** měla zařízení sociálních služeb, u kterých je možné objednání **do dvou týdnů**. Naopak **neuspokojivé hodnocení** bylo přiřazeno zařízením sociálních služeb, kde jsou objednací lhůty **delší než dva týdny**

Nakonec je u každého zařízení uvedena vlastní diskuse týkající se daných služeb, tzn. s jakými problémy se dotyčná zařízení potýkají a jak je hodnocena spolupráce z pohledu oddělení sociálně právní ochrany dětí. U některých zařízení je popsána krátká kasuistika.

7.5.1 Vybraná zařízení sociálních služeb

1. Azylový dům Mladá Boleslav - Občanské sdružení R-mosty

Základní údaje

právní forma: občanské sdružení

telefon: 326 723 005

mobil: 602 399 836

fax: 326 723 005

e-mail: ilona@r-mosty.cz

www: www.r-mosty.cz

Adresa: Nádražní 43, 293 01 Mladá Boleslav

Kontakt: Mgr. Jakub Čihák, Bc. Ilona Bacílková

Cílová skupina: matky s dětmi do 18 let a plnoleté těhotné ženy v nouzové situaci spojené se ztrátou bydlení, oběti domácího násilí

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení je rezidenční
- je poskytovatelem sociálních služeb dle zákona č. 108/2006, Sb. o sociálních službách
- poskytuje ubytování pro matky s dětmi, je zde 14 bytových jednotek, každá matka s dětmi má k dispozici svůj pokoj, příslušenství, kuchyň a komunitní místnost jsou společné, v domě je rozveden internet
- funguje zde krizový pokoj pro okamžité příjmy, který je možné využít ihned, v době trvání pěti dnů a to zcela zdarma. Ubytovaní v krizovém pokoji využila i klientka našeho oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Mnichovo Hradiště, která se zcela náhle ocitla bez přístřeší.
- sociální pracovnice poskytuje klientkám zdarma odborné sociální poradenství

- probíhají zde vzdělávací služby pro klientky zařízení, a to formou rekvalifikací
- sociální pracovnice azylového domu napomáhá klientkám při hledání nového bydlení i zaměstnání
- klientky mohou využít odlehčovací službu, spojenou s hlídáním dětí, pro které je každý den připraven program

Informovanost – sdružení je uvedeno v katalogu sociálních služeb, má vlastní webové stránky. Propagační materiál je na info-centru, na úřadech i u sociálních pracovníků. V současné době je azylový dům plně obsazen. Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavska je **neuspokojivé**.

Časová dostupnost – v současné době je azylový dům kapacitně obsazen. Čekací doba při plné kapacitě je dva až tři měsíce. Matky mohou v azylovém domě zůstat nejvýše jeden rok, přičemž většina matek využívá tuto lhůtu celou. Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **neuspokojivé**.

Vlastní diskuse:

Kapacita azylového domu nestačí, bylo by potřeba její rozšíření. Zařízení se potýká s finančními problémy. V červenci letošního roku hrozilo zařízení přerušení provozu z důvodu nedostatku finančních prostředků. Od října 2010 byla poskytnuta dotace z Evropského sociálního fondu. Zařízení tak může dále fungovat, avšak finanční nejistota stále přetrvává.

Hlavním problémem dle vyjádření ředitele zařízení je finanční nejistota a neochota vedení Krajského úřadu spolupracovat.

Zařízení velmi dobře spolupracuje s Magistrátem Mladá Boleslav i s Městským úřadem Mnichovo Hradiště. Pracovníci zařízení jsou velmi ochotní a pokud je to možné snaží se vyjít vstříc a poskytnout pomoc.

2. Asociace náhradních rodin ČR – místní klub MÁTA

Základní údaje:

právní forma: občanské sdružení

telefon: 326 316 805

fax: 326 741 481

mobil: 774 446 295

e-mail: janadasek@seznam.cz

www: <http://www.anrcr.cz/mlada-boleslav>

Adresa: Dražice 114, 294 71 Benátky nad Jizerou

Kontakt: Jan Adášek

Cílová skupina: náhradní rodiny a rodiny z výchovnými problémy

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení rezidenční a terénní
- vyhledává nové pěstounské rodiny
- podporuje náhradní rodiny v jejich specifickém úkolu výchovy a péče přijatých dětí
- podporuje náhradní rodiče v příbuzenské pěstounské péči
- poskytuje další vzdělávání pěstounů a zprostředkovává dostatečnou odbornou podporu
- napomáhá při řešení výchovných a vzdělávacích problémů přijatých dětí do rodin

Informovanost - občanské sdružení je uvedeno v katalogu sociálních služeb a má velmi pěkné webové stránky. Členové občanského sdružení jsou velmi aktivní. Sdružení pořádá pro rodiny výlety, pobytové víkendy a různé přednášky. Letáky o jejich činnosti jsou v infocentru, u sociálních pracovníků i ve školách.

Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavska je **neuspokojivé**.

Časová dostupnost – možnost konzultace je do týdne, je možná účast na přednáškách a dalších aktivitách sdružení, jak pro členy, tak pro širokou veřejnost

Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **uspokojivé**.

Vlastní diskuse:

Zařízení úzce spolupracuje s oddělením sociálně právní ochrany dětí Magistrátu Mladá Boleslav. Společně pořádají např. setkání pěstounů, různé přednášky a výlety pro pěstounské rodiny.

V současné době přibývá pěstounských příbuzenských rodin, ve většině případech se jedná o prarodiče, kteří mají v pěstounské péči své vnouče. Problémy nastávají ve školním věku a adolescenci, kdy se mnohdy u dětí projeví poruchy chování. Prarodiče velmi neochotně vyhledávají pomoc, často problém bagatelizují. Je důležitá úzká spolupráce a snaha vysvětlit a pomoci při řešení problémů.

Jako příklad je uvedena krátká kasuistika:

Martin se narodil v úplné rodině v roce 2000. Péče o dítě byla ze strany rodičů zanedbávána, s výchovou vypomáhala babička ze strany matky. Otec dítěte nepracoval, užíval drogy, byl odsouzen pro trestnou činnost. Matka byla vážně nemocná a v roce 2008 zemřela. Martin byl v téže roce rozhodnutím soudu svěřen do pěstounské péče babičky. Babička je ve starobním důchodu.

Martin je v současné době žákem základní školy. Po nařízení pěstounské péče škola konstatovala zlepšení péče o dítě, zlepšení jeho přípravy do školy. Spolupráce s pěstounkou je hodnocena velmi dobře. Po smrti matky se ve škole začaly objevovat první problémy s chováním chlapce, byly zaznamenány náznaky agresivity. Martin trpí specifickými poruchami učení. Podle třídní učitelky je chlapec spíše uzavřený, na dotazy týkající se jeho rodinné situace odpovídá velmi nerad, jsou mu nepříjemné. Na doporučení školy byl vyšetřen v pedagogicko psychologické poradně. Babička nemá potřebu počínající výchovné problémy vnuka řešit, problémy nepřipouští nebo je chce řešit sama.

3. Jekhetani Luma – Společný svět, občanské sdružení

Základní údaje

právní forma: občanské sdružení

telefon: 774 607 840

www: www.luma-mb.cz

e-mail: luma@luma-mb.cz

Adresa: Erbenova 790, Mladá Boleslav

Kontakt: Mgr. Martina Brzobohatá

Cílová skupina: ohrožené rodiny s dětmi, jedinci a skupiny obyvatel sociálně vyloučené nebo tímto ohrožené z důvodu etnické příslušnosti, národnosti, stupně dosaženého vzdělání, nízkého právního vědomí, nezaměstnanosti, zdravotního stavu, nepříznivého či chybějícího rodinného prostředí, snížené možností přístupu ke službám, informacím a vzdělání

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení rezidenční
- zařízení je poskytovatelem sociálních služeb dle zákona č. 108/2006, Sb. o sociálních službách, služby jsou poskytovány zdarma
- poskytuje odborné sociální poradenství zejména v oblasti bydlení, financí, sociálních dávek, školství, zdravotnictví, domácího násilí. Pomáhá při sepisování žádostí, s vyřizování úřední korespondencí
- provádí terénní program, pro klienty, kteří se nemohou z jakéhokoliv vážného důvodu dostavit přímo do poradny v Mladé Boleslavi
- nabízí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, ve které se jedná o činnosti s cílem získání a prohlubování sociálních dovedností jako například vedení domácího rozpočtu, výchova dítěte, získání zaměstnání
- nabízí telefonickou krizovou pomoc ve všedních dnech od 8 do 18 hodin
- poskytuje pomoc obětem domácího násilí

Informovanost – zařízení je uvedeno v katalogu sociálních služeb, má pěkné a přehledné webové stránky. Propagační materiál je na infocentru, na úřadech i u sociálních pracovníků.

Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavsko je **neuspokojivé**

Časová dostupnost – objednání a pomoc ve formě poradenství je uskutečnitelná prakticky ihned.

Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **uspokojivé**.

Vlastní diskuse:

Dle vyjádření pracovníce občanského sdružení je hlavním problémem finanční nejistota, zda budou stačit dotace z grantů.

V zařízení pracuje jedna pracovníce na celý úvazek a na půl úvazku jeden pracovník. Zařízení má pět pověření na vykonávání sociálních služeb, která jsou uvedena v charakteristice. Domníváme se, zda by nebylo lepší věnovat se pouze jedné nebo dvěma službám, avšak zcela odborně a kompletně. Například zařízení nabízí telefonickou krizovou intervenci, avšak opakovaně se nám stalo, že nebylo možné se do zařízení dovolat, čímž neplní základní parametry telefonické intervence, která má být vždy dostupná. Také z informací z Magistrátu Mladá Boleslav vyplynulo, že ředitelka občanského sdružení často telefonicky žádá o rady a to přímo před klienty, kterým je dále zprostředkovává. Zařízení nabízí odborné poradenství, které není schopné poskytnout. Ze zkušeností našeho oddělení Městského úřadu Mnichovo Hradiště je také zřejmé, že zařízení není schopné poskytnout služby, které prezentuje. Celkově bychom mohli z odborného hlediska poskytované služby tohoto zařízení zhodnotit tak, že kvalita neodpovídá nabízeným službám.

4. Linka důvěry SOS a Centrum psychoterapie

Základní údaje:

právní forma: fyzická osoba

telefon: 326 741 481

fax: 326 741 481

mobil: 606 429 023

e-mail: linka.duvery-mb@centrum.cz

Adresa: Václavkova 950, Mladá Boleslav, 293 01

Kontakt: Renata Nekolová

Cílová skupina: dospělí v tíživé životní situaci, rodiny s dětmi, děti, mladiství

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení je rezidenční
- je poskytovatelem sociálních služeb dle zákona č. 108/2006, Sb. o sociálních službách
- nabízí telefonickou krizovou pomoc
- poskytuje poradenství a také konzultace psychiatra
- klient se může účastnit individuální, rodinné nebo skupinové psychoterapie
- pomáhá řešit problematiku sociální, rodinnou, manželskou, partnerskou, pracovní, drogové a jiné závislosti, domácí násilí
- pořádá osvětové, vzdělávací a preventivní programy pro děti, mládež a dospělé, které jsou zaměřené na prevenci sociálně nežádoucích jevů a krizových stavů.

Informovanost – linka důvěry je uvedena v katalogu sociálních služeb a má své webové stránky, které jsou málo obsažné a neaktuální. Další propagace probíhá formou letáků rozmístěných hlavně u obvodních lékařů a psychologů. Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavsko je **neuspokojivé**.

Časová dostupnost – objednání k psychoterapeutovi je přibližně do dvou týdnů, dále je možná účast na psychoterapii a to v podstatě do jednoho týdne. Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **uspokojivé**.

Vlastní diskuse:

Dle vyjádření psychoterapeutky patří mezi hlavní problém týkající se jejich zařízení existenční nejistota, jelikož se jako téměř všechna nestátní zařízení každoročně potýkají s otázkou financí.

Zařízení zahrnuje v nabídce cílovou skupinu, kterou jsou děti, mládež a dospělí. Realita je však taková, že pracuje pouze s dospělými. Děti odkazuje k dětskému psychologovi nebo jiným odborníkům specializovaným na děti a mládež. Dětem se věnuje spíše formou vzdělávacích a preventivních programů. Jako příklad takového programu byla přehlídka zálib a koníčků dětí a dospělých pod názvem „Zlatý koníček“. Cílem bylo představit příklady aktivního využití volného času. Zařízení dále každoročně organizuje „Týden duševního zdraví“, jehož prostřednictvím chce pomoci tomu, aby lidé duševně nemocné neodsuzovali a snažili se je pochopit. Týden duševního zdraví zahrnuje dny otevřených dveří v zařízení, dále přednášky, výstavy, koncerty.

Klienti, kterým byla doporučena návštěva tohoto zařízení, se ve většině případů obávají psychoterapii navštěvovat. Nejspíš jí spojují s pojmem psychiatrie než psychologie. Navíc očekávají okamžité vyřešení jejich problému nebo rozhodnutí, která za ně nikdo neučiní.

Jako příklad je uvedena krátká kasuistika:

Na Linku důvěry SOS se naším prostřednictvím objednala matka dvou dětí, která opustila manžela, avšak zvažovala návrat. V manželství byla dlouhodobě nespokojená, trápila se a její manžel jí psychicky týral. Její dva synové ve věku 14 a 16 let odmítli s matkou odejít do malého bytu. Po individuální terapii, kterou absolvovala očekávala rozhodnutí, které za ní učiní odborník. Na další terapii se již nedostavila a spolupráci ukončila, protože jak se vyjádřila „jí stejně nikdo neporadí a neřekne co má dělat“.

5. Občanské sdružení SEMIRAMIS – K centrum

Základní údaje:

právní forma: občanské sdružení

telefon: 326 303 468

fax: 326 303 467

mobil: 606 365 338

e-mail: k-centrum-mb@os-semiramis.cz

www: os-semiramis.cz

Adresa: Ptácká 162, 293 01 Mladá Boleslav

Kontakt: Miroslav Zavadil

Cílová skupina: osoby ohrožené drogami, nebo na drogách závislé, jejich okolí, tj. příbuzní, rodiče, spolužáci a široká veřejnost

Charakteristika zařízení:

- zařízení je poskytovatelem sociálních služeb dle zákona č. 108/2006, Sb. o sociálních službách
- zařízení poskytuje formou terénních, ambulantních a poradenských programů odborné služby osobám ohroženým užíváním návykových látek
- poskytuje poradenství ohledně drogové závislosti pro uživatele drog, dále poradenství pro rodiče a příbuzné uživatelů drog
- nabízí potravinový a hygienický servis (polévka, nápoje, praní prádla, sprcha) pro uživatele drog
- poskytuje předléčebné poradenství, zprostředkování léčby, přípravu a motivaci k léčbě závislosti
- sociální práci podporuje a pomáhá v krizových situacích
- organizuje jednorázové informativní besedy pro pedagogy a rodiče

Informovanost – sdružení je prezentováno v katalogu sociálních služeb, na vlastních webových stránkách a má několik typů a druhů propagačních letáků, které jsou rozmístěné v infocentru, ve školách, na úřadech i sociálních pracovnic. Sdružení pořádá vzdělávací přednášky ve školských zařízeních a snaží se podporovat drogovou prevenci.

Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavska je **neuspokojivé**

Časová dostupnost – poradenství je možné získat do dvou týdnů. V krizové situaci je možné objednat se do týdne.

Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **uspokojivé**.

Vlastní diskuse:

Velmi zajímavý a přínosný je program dlouhodobé primární prevence rizikového chování, kterým pracovníci primární prevence působí zejména na druhých stupních všech typů základních škol v Mladoboleslavském okrese. Cílem tohoto projektu je práce s dětmi a snaha předcházet problémům spojeným s rizikovým chováním, které se týká zejména zneužívání návykových látek, šikany, rasismu, rizikového sexuálního chování. Program je veden interaktivní formou, s využitím řady psychosociálních her, technik a zážitkové pedagogiky. Prostřednictvím zážitku se žákům a studentům snaží předat pozitivní životní hodnoty a postoje, pravdivé informace o různých formách rizikového chování. Školám a jejich pedagogům je poskytováno metodické vedení, informace o různých formách rizikového chování, pomoc v krizových situacích a vzdělávací aktivity ve formě interaktivních seminářů.

Zařízení se především potýká s finančními problémy a nejistotou, zda bude poskytnuta dotace. Pracovníci jsou zaskočení nestandardním jednáním Středočeského kraje při vyplácení schválených dotací z Humanitárního fondu pro letošní rok. Dle jejich vyjádření kraj svévolně mění svá vlastní dříve schválená pravidla, a tím pádem se tak řada středočeských neziskových organizací ocitá na pokraji zániku, včetně zařízení Semiramis.

6. Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje, odloučené pracoviště Mladá Boleslav

Základní údaje:

právní forma: příspěvková organizace Středočeského kraje

telefon: 326 731 066

e-mail: plomb@seznam.cz

Adresa: Václavkova 1040, 293 01 Mladá Boleslav

Kontakt: Mgr. Eva Marksová

Cílová skupina: děti a mládež od tří do devatenácti let

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení ambulantní
- je samostatné poradenské zařízení, které je zřízeno podle zákona číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Dále se řídí vyhláškami č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění
- pomáhá řešit výchovné a výukové problémy dětí předškolního, školního a adolescentního věku (děti a mládež zpravidla ve věku od 3 do 19 let)
- zajišťuje odborné psychologické a speciálně-pedagogické služby dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám, předškolním a školským zařízením, a to v otázkách osobnostního, sociálního, vzdělávacího a profesního vývoje dětí a mládeže
- poskytuje diagnostickou, intervenční, reedukační, terapeutickou péči a poradenství zvláště dětem a mládeži s vývojovými a výchovnými problémy či výukovými obtížemi
- zajišťuje psychologické poradenství při volbě vzdělávací a profesní dráhy

- poskytuje informační a metodickou pomoc školám, pedagogickým pracovníkům (zejména výchovným poradcům)
- podílí se na aktivitách souvisejících s prevencí sociálně patologických jevů
- poskytuje vyšetření školní zralosti
- pomáhá řešit výchovné problémy

Informovanost – poradna je uvedena v katalogu sociálních služeb, avšak jinou formou prezentována není. Nemá webové stránky a ani letáky. Vzhledem k tomu, že je zařízení propojené se školou, je rodičům vcelku známé.

Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavska je **uspokojivé**.

Časová dostupnost – objednáací lhůty jsou v tomto zařízení nejdelší, jedná se až o šest měsíců. Je obtížné se do zařízení dovolat a objednat se. Reálným příkladem je klient, který se chtěl do poradny objednat se svou pětiletou dcerou. Podařilo se mu telefonicky s pracovnící spojit, opakovaně mu sdělili, že se mu ozvou, avšak toto neučinili. Ohlasy na tuto službu jsou spíše negativní.

Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **neuspokojivé**.

Vlastní diskuse:

V současné době přibývají děti s výchovnými problémy, poruchami chování nebo učení, kdy je nutné tuto problematiku podchytit včas. Vzhledem k tomu, že objednáací lhůty do tohoto zařízení jsou téměř půlroční, je pro klienty neakceptovatelné čekat na objednání a očekávat pomoc a zlepšení. Klienti jsou nuceni vyhledat jiné zařízení, které však v současné době na Mladoboleslavsku chybí. Dojíždět mimo okres, například do Prahy nebo Kolína, je pro mnohé finančně a časově náročné a pro někoho nemožné.

Toto zařízení je hodnoceno ze všech uvedených zařízení v bakalářské práci jako nejhorší.

7. Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Základní údaje

právní forma: příspěvková organizace Středočeského kraje

telefon: 326 322 915

mobil: 732 365 534

fax: 326 322 915

e-mail: poradna.mb@seznam.cz

www: www.poradnamb.cz

Adresa: Kateřiny Militké 55, 293 01 Mladá Boleslav

Kontakt: PhDr. Zdeňka Horáčková, sociální pracovnice Pavla Pokorná

Cílová skupina: děti od předškolního věku až po dospělé a seniory. Oběti domácího násilí, osoby v krizi, rodiny s dětmi

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení je ambulantní
- je poskytovatelem sociálních služeb dle zákona č. 108/2006, Sb. o sociálních službách
- poskytuje poradenství v rodinné problematice jako jsou například výchovné problémy s dětmi a dospívající mládeží, narušené vztahy v rodině, vztahy k partnerům rodičů po rozvodu, pomáhá řešit závažné sociální dysfunkce v rodině, sociálně ekonomické problémy rodin
- napomáhá řešit manželské krize, citové odcizení partnerů
- nabízí pomoc při řešení fyzického a psychického násilí v rodině,
- podporuje osobní rozvoj jednotlivce, učí otázky sebepoznání, komunikace, řešení konfliktů, zvládání stresů, relaxační techniky
- zprostředkovává asistovaná setkávání rodičů s dětmi
- pomáhá se vyrovnat s životnímu traumaty, jako např. úmrtí v rodině, rozpad rodiny, onemocnění, osamělost, ztráta zaměstnání

Informovanost – poradna je uvedena v katalogu sociálních služeb a má své webové stránky. Propagační materiál můžeme získat na infocentru, na úřadech i u sociálních pracovníků. Z informací vyplývá, že je tato služba plně vytížená. Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavsko je **uspokojivé**.

Časová dostupnost – objednávací lhůty jsou v tomto zařízení do šesti týdnů. Je možná krizová intervence, avšak není využívána skoro vůbec.

Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **neuspokojivé**.

Vlastní diskuse:

Toto zařízení je z našeho pohledu nejvíce využíváno. Pokud se vyskytnou u dětí výchovné problémy, či jsou děti nějakým způsobem ohroženy, využívá jak Magistrát Mladá Boleslav, tak Městský úřad Mnichovo Hradiště tyto služby a odkazuje rodiny na toto zařízení.

V rámci případů sociálně právní ochrany dětí se nejčastěji objevuje tato problematika:

- kontakty dětí s rodiči v období rozvodu a po rozvodu
- sebepoškozování
- výchovné problémy jako např. záškoláctví, drobné krádeže
- zneužívání návykových látek
- zanedbávání rodičovské péče
- útěky z domova

Při řešení těchto případů se pracovníci poradny setkávají s pracovníky sociálně právní ochrany dětí, kurátory, soudci a pedagogickými pracovníky.

Z výroční zprávy zařízení vyplývá, že za celý rok 2009 vedli celkem 369 případů, kterým bylo věnováno celkem 2381 odborných konzultací, tzn. v průměru pět konzultací na jeden případ. Nejčastější problematikou klientů byly obtíže v partnerském soužití. Rodinné problematice bylo věnováno celkem 541 konzultací. V rámci propagace poradny byla uskutečněny besedy na téma partnerské soužití, manželství, rodičovství.

Dle vyjádření pracovnice Magistrátu Mladá Boleslav z oddělení sociálně právní ochrany dětí je zařízení poradny využíváno nejčastěji, rodiče s dětmi jsou zasíláni právě do tohoto zařízení. Je to proto, že zařízení nabízí pomoc při řešení rodinám s ohroženými dětmi a také s dětmi s poruchami chování.

Na první pohled vypadá, že informovanost je uspokojivá, ale ve skutečnosti nejde jen o informovanost, ale i o nabízené služby, které jsou v nabídce a je otázka jak dostatečně jsou poskytovány.

Například zařízení nabízí krizovou intervenci, avšak zkušenost Městského úřadu Mnichovo Hradiště s touto nabízenou službou není dobrá.

Jako příklad je uvedena krátká kasuistika:

Oddělení sociálně právní ochrany dětí kontaktovala Police České republiky s oznámením, že byla unesena matka tříletého Davida. Nezletilý David byl v té době v mateřské škole. Matku unesl bývalý manžel, otec nezletilého Davida. Otec matku ohrožoval nožem, dokonce jí zranil řeznou ranou do tváře, vyhrožoval matce smrtí, pokud se k němu nevrátí. Únos trval jeden den, matka otce přesvědčila a ten se i s ní dostavil na policii, kde byl zadržen a dán do vazby. Z vazby byl propuštěn po 48 hodinách. Matka se obávala o svůj i synův život, utrpěla psychický šok.

Oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Mnichovo Hradiště telefonicky ihned kontaktovalo uvedené zařízení a požadavalo co nejrychlejší objednání matky do jejich poradny a poskytnutí pomoci. Matka byla však objednána až za tři týdny od uvedeného incidentu, přičemž psychickou podporu a pomoc potřebovala ihned. Následně bylo s matkou hovořeno o tom, jak konzultace proběhla a zda bude pokračovat v návštěvách zařízení Matka sdělila, že jí pouze vyslechli a řekli, že není potřeba, aby zařízení navštěvovala Pokud bude mít problémy, má se ozvat a objednat se.

8. REP – občanské sdružení Turnov – pracoviště Mnichovo Hradiště

Základní údaje

právní forma: občanské sdružení

telefon: 737 214 246

www: www.rodinné.poradenství.cz

Adresa: Žižkova 1623, Turnov

Kontakt: Mgr. Zdenka Flugrová, Mgr. Renata Šubertová

Cílová skupina: děti a mladiství od 10 do 18 let, kteří se nacházejí v zátěžové situaci, kteří vykazují školní selhávání (záškoláctví, demonstrativní chování, snížená známka z chování), poruchy chování (např. agresivita, krádeže, útěky, ničení věcí) nebo narušené vztahy v rodině a mezi vrstevníky.

Charakteristika zařízení:

- forma zařízení ambulantní
- je poskytovatelem sociálních služeb dle zákona č. 108/2006, Sb.
o sociálních službách
- poskytuje zdarma odborné sociální poradenství
- nabízí program výchovného poradenství pro rodinu a děti (nabídka 33hodin odborných konzultací po dobu 6.měsíců zdarma)
- provozuje program resocializace mladých obviněných nebo odsouzených dle zákona 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- poskytuje internetové anonymní poradenství, telefonické poradenství
- snaží se předcházet umístování dětí a mladistvých do výchovných ústavů
- společně s rodinou upravuje výchovný styl, tak aby u dětí a mladistvých nedocházelo k chování, které má charakter trestné činnosti
- posláním zařízení je dosáhnout pozitivní změny chování a životních podmínek u dětí a mládeže

Informovanost – je uvedeno v katalogu sociálních služeb a provozuje kvalitní webové stránky. Propagační materiál nalezneme na infocentru, na úřadech i sociálních pracovníc.

Hodnocení informovanosti dle náhodně oslovených občanů v regionu Mladoboleslavska je **neuspokojivé**.

Časová dostupnost – objednání je možné do dvou týdnů, funguje následná terapie s možností návštěv jednou za týden.

Hodnocení dostupnosti dle expertních rozhovorů s odborníky zařízení je **uspokojivé**

Vlastní diskuse:

Občanské sdružení REP vzniklo v Turnově v roce 2004 a v roce 2007 si otevřelo pobočku v Mnichově Hradišti. Úzce spolupracuje s kurátorkou Městského úřadu Mnichovo Hradiště, která doporučuje rodinám s dětmi s výchovnými problémy návštěvu tohoto zařízení. Během roku 2009 se účastnilo programu výchovného poradenství 26 klientů, z toho 8 děvčat. Klienti přišli dobrovolně, s rodiči, většinou na doporučení sociálně právní ochrany dětí. Hodnocení úspěšnosti programu probíhá sledováním chování klientů v průběhu programu, tj. po dobu jejich zařazení do programu (sleduje se jejich chování ve škole, informace se získávají od rodičů, sleduje se, zda nepáchají trestnou činnost). Klienti si stanovují své cíle, které chtějí v průběhu programu dosáhnout. Rovněž tak rodiče si stanovují své cíle, prostřednictvím kterých chtějí svému dítěti pomoci. Po ukončení programu, kdy je půlroční návštěva s 33 hodinami odborných konzultací zcela zdarma, je možné využívat poradenství i nadále, avšak zde jsou již konzultace hrazeny. Hrazené konzultace již využívány nejsou a to z důvodu finančních, kdy rodiče nechtějí nebo nemohou tyto služby hradit.

Ohlasy na prováděné služby jsou hodnoceny kladně. Děti a mládež s výchovnými problémy, kteří zařízení navštěvují, často ocení hlavně to, že je jim zde nasloucháno, mohou projevit svá přání a obavy.

Jako příklad je vedena krátká kasuistika:

Nezletilý Jaroslav od svých osmi let žije jen s matkou, rodiče se rozvedli a otec se o něj přestal zajímat. Jaroslav byl osvojen a tato skutečnost je mu známa. Matka je v invalidním důchodu, je nervově labilní. Výchovu syna nezvládá, syn jí přestává respektovat. Matka často synovi vyhrožuje, že ho „vrátí zpět do dětského domova“. Jaroslav má poruchu chování, je impulsivní, někdy agresivní, ve škole má sníženou známku chování. V jeho chování byly zaznamenány drobné krádeže a lhaní. Kurátorka doporučila návštěvu zařízení Rep a účast v programu výchovného poradenství. Krátce po nastoupení do programu se chování Jaroslava zhoršilo, matku dokonce fyzicky napadl. Proto byl program přerušen a Jaroslav absolvoval tříměsíční pobyt ve Středisku výchovné péče Čáp v Liberci. Po návratu se opět vrátil do programu a zařízení Rep navštěvuje. V současné době se jeho chování zlepšilo, avšak prognóza dalšího vývoje Jaroslava je spíše negativní. Jaroslav nemá doma podnětné výchovné prostředí. Matka výchovu nezvládá, nemá finanční prostředky, které by mohla věnovat na zájmové kroužky pro Jaroslava. Chybí nízkoprahové zařízení, kam by Jaroslav mohl docházet.

7.5.2 Celkové hodnocení informovanosti zařízení sociálních služeb

Hodnocení **informovanosti** pro tuto práci udává, jakým způsobem jsou zařízení prezentována na veřejnosti a jaké je povědomí občanů o těchto službách. K posouzení informovanosti a povědomí občanů o sociálních službách, zabývajících se problematikou rodin s dětmi, bylo osloveno 50 náhodně jdoucích občanů v regionu Mladoboleslava, a to v období měsíců březen až červenec 2010.

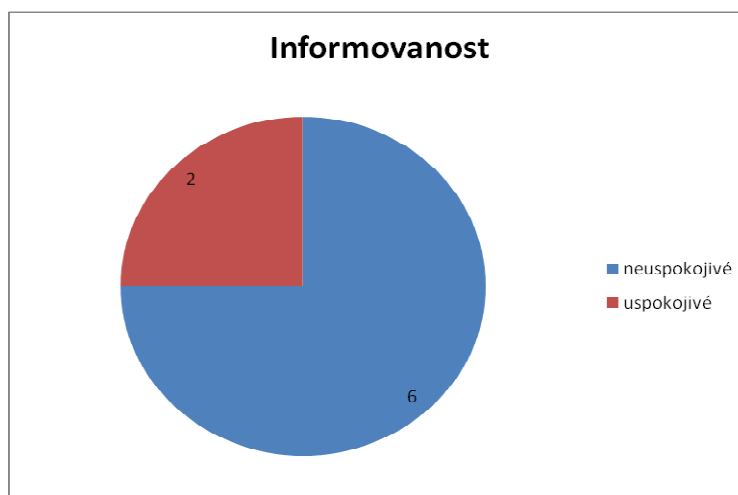
Hodnocení informovanosti bylo hodnoceno na základě předem určené škály dat. **Neuspokojivé** hodnocení bylo přiřazeno k zařízení sociálních služeb, které znalo **méně jak 25** občanů z **50 oslovených**.

Naopak **uspokojivé** hodnocení informovanosti byla přiřazeno, pokud dané zařízení sociálních služeb znalo **více jak 25 z oslovených** osob.

Nejvíce známá občanům ze všech zařízení je Pedagogicko psychologická poradna v Mladé Boleslavi. I když se sama poradna nijak zvlášť neprezentuje, je vedena pouze v katalogu sociálních služeb Mladoboleslava. Nemá žádné webové stránky, ani letáky. Poradna je známá zřejmě tím, že rodiče spolupracují se školou, která často děti do poradny zasílá řešit jak poruchy učení, tak výchovné problémy. Naopak nejméně jsou občané informováni o zařízení, které se věnuje náhradním rodičům a pěstounským rodinám. A to je Asociace náhradních rodin – místní spolek Máta. Toto zařízení je naopak prezentováno dostatečně. Pravděpodobně je to dáno tím, že má zařízení pouze jedno zaměření a to náhradní rodičovství. Asociace nabízí náhradním rodičům možnost setkávání a výměny zkušeností s náhradní rodinnou péčí.

Tabulka č. 1 Informovanost občanů o zařízení

Název zařízení	Počet občanů informovaných o zařízení z 50 oslovených	→	Hodnocení: uspokojivé/ neuspokojivé
Azylový dům Mladá Boleslav	19	→	neuspokojivé
Asociace náhradních rodin - Máta	8	→	neuspokojivé
Jekhetani Luma občanské sdružení	13	→	neuspokojivé
Linka důvěry SOS	23	→	neuspokojivé
Semiramis občanské sdružení	19	→	neuspokojivé
Pedagogicko psychologická poradna	29	→	uspokojivé
Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy	26	→	uspokojivé
REP občanské sdružení	9	→	neuspokojivé

graf 1 Informovanost občanů o zařízení

7.5.3 Celkové hodnocení dostupnosti zařízení sociálních služeb

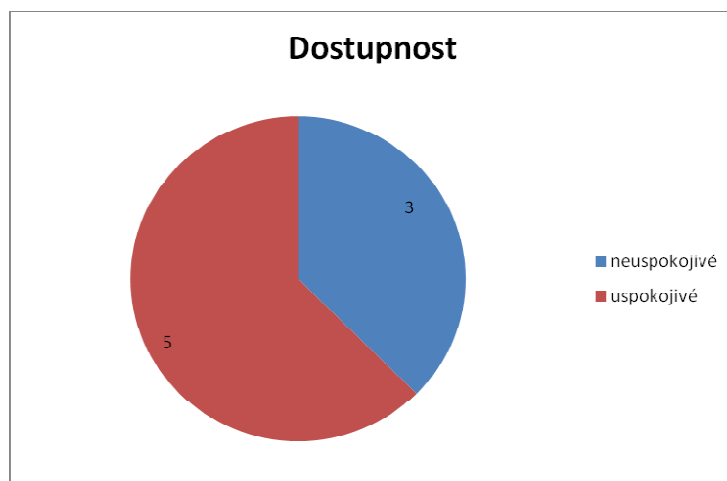
U **časové dostupnosti** bylo hodnoceno, jak dlouhé jsou objednávací lhůty pro zájemce o poskytnutí služby do daného zařízení. Hodnocení časové dostupnosti bylo získáno expertními rozhovory s představiteli sledovaných zařízení a analýzou dokumentů těchto zařízení.

Hodnocení časové dostupnosti je zde zvoleno dle možností objednávacích lhůt daných zařízení. **Uspokojivé hodnocení** měla zařízení sociálních služeb, u kterých je možné objednání **do dvou týdnů**. Naopak **neuspokojivé hodnocení** bylo přiřazeno zařízením sociálních služeb, kde jsou objednávací lhůty **delší než dva týdny**.

Nejlépe byly hodnoceny občanská sdružení Jekhetani Luma a Asociace náhradních rodin – místní spolek Máta. Naopak nejhůře je hodnocena Pedagogicko psychologická poradna. Ač přibývá problémových dětí, které je potřeba vyšetřit co nejdříve, má tato poradna objednávací lhůty **delší než tři měsíce**.

Tabulka č. 1 Dostupnost zařízení pro občany

Název zařízení	Termín objednání do zařízení	→	Hodnocení: uspokojivé/ neuspokojivé
Azylový dům Mladá Boleslav	4 týdny	→	neuspokojivé
Asociace náhradních rodin - Máta	1 týden	→	uspokojivé
Jekhetani Luma občanské sdružení	1 týden	→	uspokojivé
Linka důvěry SOS	2 týdny	→	uspokojivé
Semiramis občanské sdružení	2 týdny	→	uspokojivé
Pedagogicko psychologická poradna	12 týdnů	→	neuspokojivé
Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy	6 týdnů	→	neuspokojivé
REP občanské sdružení	2 týdny	→	uspokojivé

graf 2 Dostupnost zařízení pro občany

7.5.4 Hodnocení nejčastějších problémů zařízení sociálních služeb

Z expertních rozhovorů s představiteli zařízení sociálních služeb bylo zjištěno, že nejčastější problémy týkající se jejich zařízení jsou finančního rázu. Zařízení se potýkají s finanční nejistotou.

Zvláště tuto nejistotu pocítují občanská sdružení, kterým jsou předělovány dotace Krajským úřadem Středočeského kraje z určených fondů. Nemohou plánovat svou činnost a rozvíjet poskytované sociální služby na delší dobu. Bylo poukazováno na průběh a neprůhlednost letošního výběrového řízení na Krajském úřadu Středočeského kraje, který vybíral firmu na rozdělení dotací z Evropského dotačního fondu. Občanská sdružení do konce července letošního roku nevěděla, zda dotaci dostanou a jaká bude její výše.

Také občanské zařízení Semiramis, které je největším středočeským poskytovatelem sociálních služeb protidrogové prevence, upozorňovalo na značně nestandardní jednání Středočeského kraje při vyplácení schválených dotací z Humanitárního fondu pro letošní rok. Občanskému sdružení Semiramis přitom kraj odsouhlasil z tohoto fondu částku 1.600.000 korun, což by za normálních okolností zajistilo bezproblémový chod organizace do konce roku.

Podle metodiky stanovené krajem na konci roku 2009, měly být peníze ze Středočeského Humanitárního fondu, schválené více než 140ti subjektům pro rok 2010, vyplaceny do konce tohoto roku, jak je obvyklé. To se však podle informací ze zařízení radikálně změnilo. Nejen, že zařízení do této chvíle nedostalo žádnou smlouvu, ale nyní se dozvědělo, že se dotace budou vyplácet ve 12ti měsíčních splátkách, a to v období říjen 2010 – září 2011. Přičemž to jsou peníze rozpočtované pro rok 2010. Zařízení s penězi pro letošní rok počítají, ale vzhledem k tomu, že si nemají kde půjčit, aby reálně ufinancovali služby a provoz, nachází se před hrozbou rušení služeb a finančním krachem. To, že budou dalších 10 měsíců zasílány peníze ve splátkách, jim už v podstatě nepomůže. Schválené peníze potřebují hned, aby mohli dokončit tento rozpočtový rok. Pro lepší nástin celé situace je v příloze č. 3 přiložen otevřený dopis Občanského sdružení Semiramis.

Dalším problémem, který se objevil při rozhovorech s experty zařízení, byla jejich vyjádření o neochotě, nedostupnosti a nedobytnosti vedoucích pracovníků, konkrétně vedoucího odboru sociálních věcí Středočeského kraje. Představitelé zařízení uvedli, že komunikace s ním je téměř nemožná a není na dobré úrovni. Pracovníci zařízení si stěžují na nekompetentnost a neodbornost vedení Krajského úřadu Středočeského kraje.

7.5.5 Celkové hodnocení zařízení sociálních služeb zabývajících se dětmi s poruchami chování

Z uvedených **osmi zařízení** sociálních služeb se zabývají dětmi s poruchami chování **čtyři zařízení** (Občanské sdružení Semiramis, Pedagogicko psychologická poradna, Poradna pro manželství a mezilidské vztahy a občanské sdružení REP). Na první pohled se může zdát, že zařízení věnující se dětem s poruchami chování je dostatek. Avšak vzhledem k dlouhým objednacím lhůtám v Pedagogicko psychologické poradně a v Poradně pro manželství mezilidské vztahy není možné uspokojit poptávku. Tato zařízení by měla být zcela jistě kapacitně posílena a rozšířena. Tříměsíční čekací doba na vyšetření v Pedagogicko psychologické poradně je přímo alarmující.

Jak vyplynulo z expertních rozhovorů na Mladoboleslavsku, zcela **chybí středisko výchovné péče**, které je určeno dětem a mládeži s výchovnými problémy, s výukovými problémy, dětem a mládeži experimentující s drogou.

Dále na Mladoboleslavsku **chybí nízkoprahové zařízení** pro děti a mládež. Bakalářská práce se tomuto zařízení nevěnuje z důvodu, že bylo otevřeno v září 2010, a to právě v době, kdy byla bakalářská práce dopisována, nebylo s ním počítáno. Pro Mladoboleslavsko je tato služba jistě velmi přínosná. Na druhou stranu jedno nízkoprahové zařízení pro děti a mládež na celý okres Mladá Boleslav je nedostačující. Bylo by rozhodně zapotřebí, aby zařízení bylo v každém z větších měst regionu Mladoboleslavska.

Zařízení sociálních služeb, zabývajících se dětmi s poruchami chování, není z pohledu kurátorů a pracovníku sociálně právní ochrany dětí, na Mladoboleslavsku dostatek.

7.5.6 Celkové hodnocení zařízení sociálních služeb zabývajících se ohroženými dětmi

Rodinami s ohroženými dětmi byli především myšleny rodiny v rozvodu, kdy se rodiče nejsou schopni domluvit a mnohdy využívají děti jako nástroj pomsty vůči druhému rodiči. Těmto rodinám se věnuje Poradna pro manželství a mezilidské vztahy. Stává se, že jeden z rodičů tvrdí, že dítě se nechce setkávat s druhým rodičem. V některých případech je nutné přistoupit k využití mediace a asistovaným setkáním.

Ohrožené děti jsou i ty, jejichž matky se ocitnou bez přístřeší a hledají pomoc např. v azylovém domě, který sice na Mladoboleslavsku funguje, avšak kapacitně nedokáže uspokojit poptávku a bylo by vhodné jeho rozšíření.

Dalším příkladem ohrožených dětí jsou ty, jejichž rodiče se nejsou schopni nebo ochotni o ně postarat, v takovém případě je nutné přistoupit k náhradní rodinné péči. Takovým dětem se především věnují instituce sociálně právní ochrany dětí a Asociace náhradních rodin.

Děti ohrožené jsou i v rodinách, kde řeší rodiče různé problémy, jako je ztráta zaměstnání rodičů, nemoc v rodině, domácí násilí, finanční problémy aj. Zařízení, která takovým rodinám pomáhají jsou z výše uvedených např. Jekhetami Luma, Linka důvěry SOS, Poradna pro manželství a mezilidské vztahy.

Zhodnotíme-li tedy situaci na Mladoboleslavsku, dala by se nabídka zařízení sociálních služeb věnující se rodinám s ohroženými dětmi hodnotit jako **uspokojivá**.

Pro práci s rodinou a její sanaci by bylo jistě přínosné zřízení např. neziskové organizace, která by se věnovala přímo práci v rodině, jejím vedení a sanaci. Dále by bylo jistě vhodné poskytovat rodinám pomoc např. formou tzv. rodinného terapeuta, který by se o rodinu staral a poskytoval následnou péči.

7.5.7 Vyhodnocení předpokladů

Na základě provedené analýzy dokumentů daných zařízení a provedených rozhovorů byly ověřeny stanovené předpoklady:

Předpoklad č. 1

- Informovanost laické veřejnosti o dostupných zařízeních sociálních služeb pro rodiny s dětmi je uspokojivá

Tento předpoklad **nebyl potvrzen**. Uspokojivou informovaností bylo míněno, že více jak polovina oslovených občanů z 50 bude znát a nebo bude mít povědomí o daném zařízení. Z uvedeného vyhodnocení v kapitole 7.5.1 vyplývá, že informovanost občanů o daných zařízeních je neuspokojivá. Tzn. že více jak polovina z vybraného vzorku nemá povědomí o zkoumaných zařízeních.

Předpoklad č. 2

- Časová dostupnost zařízení sociálních služeb pro zájemce o služby je uspokojivá

Tento předpoklad **byl potvrzen**. Hodnocení časové dostupnosti hodnotili představitelé zařízení a bylo získáno expertními rozhovory a analýzou dokumentů daného zařízení. Uspokojivou časovou dostupností bylo míněno, že objednávací lhůty pro zájemce o poskytnutí služby do daného zařízení budou do dvou týdnů. Z uvedené kapitoly 7.5.2. vyplývá, že časová dostupnost je uspokojivá a že možnost objednání do zařízení je u většiny z nich možná do čtrnácti dnů.

Předpoklad č. 3

- Nejčastější problémy zařízení sociálních služeb jsou finančního rázu

Tento předpoklad **byl potvrzen** a to expertními rozhovory s představiteli jednotlivých zařízení (viz příloha č. 2) Z uvedených zařízení sociálních služeb se téměř všechna z nich potýkají s finanční nejistotou.

Předpoklad č. 4

- Na území Mladoboleslava je dostatek zařízení zabývajících se dětmi s poruchami chování

Tento předpoklad **nebyl potvrzen**. Zařízení zabývajících se dětmi s poruchami chování jsou z uvedených osmi zařízení čtyři, avšak tato kapacitně nestačí pokrýt poptávku. Dále zcela chybí např. středisko výchovné péče.

Předpoklad č. 5

Na území Mladoboleslava je dostatek zařízení pro rodiny s ohroženými dětmi

Tento předpoklad **byl potvrzen**. Zařízení sociálních služeb, které se věnují rodinám s ohroženými dětmi je z uvedených osmi zařízení celkem pět. Domníváme se, že tyto služby jsou dostačující, i když dle výsledků z hodnocení dostupnosti vyplývá, že ne všechna zařízení jsou schopna poskytnout služby zájemcům v co nejkratší době.

8. Závěr

Bakalářská práce se zabývá zmapováním dostupnosti zařízení sociálních služeb na Mladoboleslavsku, která jsou zaměřena na rodinu s dětmi. Území Mladoboleslavska patří mezi nejrozvinutější územní celky v České republice. Obyvatelé zde žijí na vyšší životní úrovni, avšak není tomu pravidlem. Pro ty, kteří se potýkají se sociální nejistotou, finančními problémy, rodinnými problémy apod., vyvstává potřeba zajištění dostatku sociálních služeb a s nimi spojených sociálních institucí a pomoci.

Bakalářská práce si vzala za cíl zhodnotit situaci sociálních služeb věnujících se rodinám s dětmi na Mladoboleslavsku. Prakticky došlo k analýze časové dostupnosti zařízení sociálních služeb, informovanosti občanů o těchto službách a vyhodnocení hlavních problémů, se kterými se daná zařízení potýkají. Výsledkem potom bylo zjištění, že situace dostupnosti sociálních služeb je uspokojivá a informovanost veřejnosti o sociálních službách je neuspokojivá. Bylo by vhodné zvýšit povědomí občanů o sociálních službách a zajistit větší informovanost. Dalším poznatkem, vycházejícím především z rozhovorů s odbornými pracovníky vzešlo, že hlavním problémem existence sociálních zařízení jsou finance a finanční nejistota.

Situace pro děti s výchovnými problémy také není příliš zastřešena. Zcela chybí středisko výchovné péče. Dále by bylo vhodné služby rozšířit, založit nové neziskové organizace nebo rozšířit působnost stávajících organizací.

Pro práci s rodinou a její sanaci by bylo přínosné zřízení např. neziskové organizace, která by se věnovala přímo práci v rodině, jejím vedení a sanaci. Pomoc rodinám by bylo jistě vhodné poskytovat např. formou tzv. rodinného terapeuta, který by se o rodinu staral a poskytoval následnou péči.

Situace v regionu Mladoboleslavska rozhodně nepatří mezi nejhorší, ale stále jsou zde mezery a možnosti ke zlepšování.

9. Návrhy opatření

Z provedené analýzy získaných dat vyplývají pro praktické využití tato opatření:

- Většina z uvedených zařízení by měla být posílena kapacitně (především Poradna pro manželství a mezilidské vztahy a Pedagogicko psychologická poradna), aby se tak zkrátily lhůty objednání a pomoc se tím pádem zefektivnila. Klienti potřebují řešit své problémy akutně, v co nejkratší době.
- Zařízení sociálních služeb věnujících se dětem s poruchami chování je nedostatek, zcela chybí středisko výchovné péče. Rodiče jsou tak s dětmi zasílání mimo okres Mladá Boleslav, což je to pro ně časově i finančně náročné. Zřízení takového střediska v okrese Mladá Boleslav by bylo jistě velmi přínosné a mnoha rodinám by pomohlo.
- Azylové bydlení pro matky s dětmi by bylo vhodné též kapacitně rozšířit, prozatím nemůže zařízení uspokojit poptávku.
- V pěstounských rodinách, především příbuzenských, je nutné posilovat kompetence pěstounů a to např. doprovázením pěstounské péče, kterou se zabývají neziskové organizace. Bylo by vhodné vytvořit síť služeb zabývajících se touto specifickou skupinou.
- Pro práci s rodinou a její sanaci by bylo jistě přínosné zahájení činnosti např. neziskové organizace, která by se věnovala přímo práci v rodině, poskytovala by vedení a pomoc při sanaci rodiny.
- Dále by bylo jistě vhodné poskytovat rodinám pomoc např. formou tzv. rodinného terapeuta, který by se o rodinu staral a poskytoval následnou péči.
- Stát by měl poskytnout záruku, aby bylo financování sociálních služeb efektivní a účelné a způsob termínů vyplácení dotací byl změněn.

10. Seznam použitých zdrojů:

BUBLEOVÁ, Věduna. a kol. *Pěstouni mají právo na služby*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, 2007.

DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1993. ISBN 80-7184-141-2

Elliott, J. a Place, M. *Dítě v nesnázích – prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada Publishing, 2002, ISBN 80-247-0182-0.

GABRIEL, Zbyněk a NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Graha Publishing, 1997, 124-126, ISBN 80-7169-587-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Sttání pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-24526-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální práce v praxi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3.vyd. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál. 2003, ISBN 80-7178549-0.

NOVOTNÁ, Věra. Sociální práce s rodinou při poskytování sociálně právní ochrany dětí. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 8. ISSN 1212-866X.

ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-00-1.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

PEŠATOVÁ, Ilona. *Klasifikace a diagnostika poruch chování*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-087-6

PTÁČEK, Radek. *Poruchy chování v dětském věku*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-81-4

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. ISBN 978-80-7372-448-1.

ŠVINGALOVÁ, Dana a PEŠATOVÁ, Ilona. *Vybrané kapitoly z metod sociálních služeb*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-754-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1996. ISBN 382-167-96.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VOCILKA, Miroslav. *Náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež*. 2.vyd. Praha: TECH-MARKET, 1996. ISBN 80-902134-5-6.

Asociace náhradních rodin. [citováno dne 20.6.2010]. Dostupné z: <http://www.anrcr.cz>

Český statistický úřad. [on-line]. [citováno dne 15.7.2010]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1301-10>

Jekhetani Luma občanské sdružení. [on-line]. [citováno dne 19.6.2010]. Dostupné z: <http://www.luma-mb.cz/>

Linka důvěry SOS Mladá Boleslav. [on-line]. [citováno dne 19.6.2010]. Dostupné z: <http://ldmb.webzdarma.cz/main.php> linka důvěry SOS

Poradna pro manželství a mezilidské vztahy Mladá Boleslav. [on-line]. [citováno dne 12.6.2010]. Dostupné z: <http://www.poradnamb.cz/nabidka.html>

R mosty o.s. – azylový dům. [on-line]. [citováno dne 19.7.2010]. Dostupné z: <http://www.r-mosty.cz>

REP občanské sdružení. [on-line]. [citováno dne 1.7.2010]. Dostupné z: <http://www.rodinne-poradenstvi.cz>

Semiramis o.s. Mladá Boleslav. [on-line]. [citováno dne 15.7.2010]. Dostupné z: <http://www.os-semiramis.cz/kontakti-centrum-mlada-boleslav/poslanicentra>

Zákony:

- Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech dětí a mládeže, v platném znění
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění.
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, v platném znění
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

11. Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí
Magistrátu Mladá Boleslav

Příloha č. 2: Expertní rozhovory s představiteli zařízení sociálních služeb,
poskytujících služby rodinám s dětmi

Příloha č. 3: Výroční zpráva Poradny pro manželství a mezilidské vztahy
Mladá Boleslav

Příloha č. 4: Otevřený dopis Občanského sdružení Semiramis

Příloha č. 1

Rozhovor s vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí na Magistrátu Mladá Boleslav provedený dne 9.7.2010

S jakými typy rodin pracujete na vaše oddělení.

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně se zaměřujeme zejména na děti uvedené v § 6 tohoto zákona. Většinou pracujeme s rodinami neúplnými a to buď jednorázově, tzn. při poradenství nebo v průběhu rozvodového řízení. Ale také to může být až do 18 let dítěte, kdy sledujeme vývoj. Dále pracujeme s rodinami s dětmi ohroženými a s rodinami, kde se u dětí vyskytují poruchy chování.

V současné době je stále větší problém s rodinami v rozvodu, kdy si rodiče své osobní problémy řeší přes děti. Dochází k tomu, že děti jsou používány jako nástroj pomsty. Z těchto důvodů je nutné zasáhnout a rodičům je nabídnuta nebo může být i nařízena pomoc v poradně.. Např. dosti rozšířená jsou asistovaná setkávání, kdy jeden z rodičů tvrdí, že dítě se nechce s druhým rodičem vídat. Kapacitně však pracoviště poradny nestačí, objednacích lhůt jsou až šest týdnů.

Domníváte se, že je laická veřejnost dostatečně informovaná o možnostech a nabízených službách pro rodinu s dětmi.

Povědomí veřejnosti o sociálních službách je jistě lepší než v předešlých letech. Je to i díky komunitnímu plánování. Avšak stále je v povědomí občanů co zlepšovat, je zapotřebí poskytovat občanům větší informovanost.

Jaké zařízení doporučujete rodinám s dětmi, které mají poruchy chování?

Jedno z doporučení může být psycholog MUDR. Ptáček, avšak dost často se stává, že ho rodiče odmítají, jelikož nejsou s jeho prací spokojeni.

Dále doporučujeme Poradnu pro manželství a mezilidské vztahy, se kterou máme dobré zkušenosti. Zde jsou objednacích lhůt přibližně do šesti týdnů, což také není ideální. Problém je také v tom, že poradna se úplně nespecializuje na výchovné problémy.

Rodiče s dítětem mnohdy posílá škola do Pedagogicko psychologické poradny, avšak zde jsou půlroční čekací doby na objednání a kapacitně toto pracoviště vůbec nestačí. Rodiče čím víc navštíví odborníků, jsou mnohdy zklamáni. Proto často raději posíláme rodiče s dětmi přímo do Střediska výchovné péče a to buď do Liberce nebo do Klíčova v Praze. Přímou na Mladoboleslavsku takové středisko chybí.

Velký problém je i v tom, když poruchy chování přesahují do psychiatrické poruchy a spolupráce s lékaři není vůbec lehká. V takovém případě využíváme psychiatricku MUDr. Stegerovou. Je to jediný psychiatr na Mladoboleslavsku, který se věnuje i dětem.

S jakými dalšími problémy se setkáváte?

Někdy je hodně těžké najít odborníka na řešení selhávající pěstounské péče, kdy se vyskytnou problémy v chování dětí. Pěstouni neumí přijmout např. to, že dítě lže nebo krade. Chybí psycholog nebo rodinný terapeut, který by se věnoval celé rodině. A opět musím zdůraznit, že v našem regionu chybí středisko výchovné péče, které se na výchovné problémy specializuje.

U pěstounských rodin příbuzenských, kdy jsou ve většině případů prarodiče v roli pěstouna je Častým jevem, že prarodiče odmítají návštěvu specializovaného zařízení, problém se snaží bagatelizovat.

S jakými problémy, se dle vašeho mínění, potýkají zařízení sociálních služeb?

Hlavním problémem bude jistě finanční nejistota. Zvláště občanská sdružení, kterým je každým rokem přidělována dotace na provoz jejich zařízení, si stěžují na nejistotu a nemožnost plánovat. Také upozorňují na personální problémy, jelikož jsou omezeni a nemohou nabídnout na mzdy větší obnosy. S tím souvisí fluktuace, časté střídání zaměstnanců a tím pádem nedostatek odborníků.

Vzhledem ke zkušenostem, že ne každé občanské sdružení odvádí práci, jakou prezentuje, je k zamyšlení, kdo vykonává kontrolu nad adekvátním získáváním a výdejem prostředků ze získaných grantů.

Příloha č. 2

Expertní rozhovor:

- a. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
- b. Jaké služby nabízíte?
- c. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
- d. Co byste navrhovali?
- e. V čem spatřujete největší problém?

1. Azylový dům Mladá Boleslav - Občanské sdružení R-mosty

Rozhovor proběhl dne 15.7.2010 s ředitelem R-mosty, Mgr. Jakubem Čihákem sociální pracovnící zařízení paní Ilonou Bacílkovou DiS.

1. Cílová skupina zahrnuje matky s dětmi do 18 let, těhotné ženy nad 18 let
2. Nabízíme klientkám ubytování, aktivizační programy, asistenci v sociálních problémech, pomoc při hledání zaměstnání atd.
3. Služby pokrývají problematiku dostatečně.
4. Navrhovali bychom rozšíření prostorů a tím by byla větší možnost uspokojení zájemců.
5. Největší problém je v současné chvíli nejistota, zda bude dostatek finančních prostředků na provoz azylového bydlení. Dále je to neochota vedení (Středočeský kraj v Praze) spolupracovat. Pan ředitel sdělil, že se rok snaží domluvit schůzku s vedoucím odboru sociálních věcí, avšak stále bezvýsledně.

Expertní rozhovor:

1. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
2. Jaké služby nabízíte?
3. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
4. Co byste navrhovali?
5. V čem spatřujete největší problém?

2. Asociace náhradních rodin ČR – místní klub MÁTA

Rozhovor proběhl dne 25.6.2010 s panem Adáškem, představitelem občanského sdružení

1. Cílovou skupinou jsou náhradní rodiny a rodiny s výchovnými problémy
2. Podporujeme náhradní rodiny v jejich specifickém úkolu výchovy a péče přijatých dětí, podporujeme náhradní rodiče v příbuzenské pěstounské péči, poskytujeme další vzdělávání pěstounů a zprostředkováváme dostatečnou odbornou podporu. Také napomáháme při řešení výchovných a vzdělávacích problémů přijatých dětí do rodin
3. Služby pokrývají problematiku dostatečně.
4. Navrhovali bychom zlepšení v informovanosti občanů o problematice náhradní rodinné péče
5. Největší problém v současné době spatřuji v příbuzenských pěstounských péčích, kdy se zvyšují výchovné problémy u dětí svěřených prarodičům. Prarodiče nechtějí spolupracovat a cítí se ohroženi. Jistě by byl vhodný model např. rodinného terapeuta, který by do rodiny docházel a pomohl řešit problémy, které vyvstanou.

Expertní rozhovor:

- a. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
- b. Jaké služby nabízíte?
- c. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
- d. Co byste navrhovali?
- e. V čem spatřujete největší problém?

3. Jekhetani Luma – Společný svět, občanské sdružení

Rozhovor byl proveden dne 2.7.2010 s ředitelkou zařízení Mgr. Martinou Brzobohatou

1. Cílová skupina zahrnuje každého, kdo neumí a nebo nemůže řešit náhlou životní sociální krizi a nebo je ve špatné sociální situaci. Pomáháme jak rodinám s dětmi, tak jednotlivcům.
2. Poskytujeme odborné sociální poradenství, zejména v oblasti bydlení, financí, sociálních dávek, školství, zdravotnictví, domácího násilí.
3. Služby pokrývají problematiku, kterou se zabývá dostatečně.
4. Navrhovali bychom větší propojenost a spolupráci s Magistrátem Mladá Boleslav a Městským úřadem Mnichovo Hradiště. Prozatím nejsme se spoluprací spokojeni.
5. Největší problém našeho zařízení je finanční nejistota, nevíme zda na další rok nám bude poskytnuta dotace. Z hlediska našich nabízených služeb chybí na Mladoboleslavsku sociální byty, malá kapacita azylového domu. Pokud se dostanou naši klienti do tíživé situace např. s bydlením či ubytováním je těžké jim najít vhodnou pomoc.

Expertní rozhovor:

1. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
2. Jaké služby nabízíte?
3. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
4. Co byste navrhovali?
5. V čem spatřujete největší problém?

4. Linka důvěry SOS a Centrum psychoterapie

Rozhovor byl uskutečněn dne 2.7.2010 s představitelkou zařízení Renatou Nekolovou.

1. Cílová skupina jsou děti, mládež a dospělí v tíživé situaci. Především se věnujeme dospělým, kteří nás kontaktují. Nejrozšířenější v našem zařízení je skupinová psychoterapie, která probíhá třikrát týdně v několika skupinách.
2. Nabízíme telefonickou krizovou pomoc, dále nabízíme pomoc při každodenních problémech, nastolení duševní rovnováhy, pomáháme řešit zátěžové situace např. úmrtí v rodině, nemoci v rodině, rozvod s partnerem, prevence sebevražd, ztráta zaměstnání, drogové a jiné závislosti. Nabízíme pomoc v krizových a stresových stavech. Učíme klienty řešit problémy v mezilidských vztazích - problémy s komunikací mezi partnery, rodiči a dětmi, kolegy z práce atd. Dále nabízíme pomoc při sebepoznávání, zlepšování komunikace, učení asertivního jednání.
3. Domnívám se, že služby problematiku pokrývají dostatečně. Je spíše problém v tom, aby se jedinec odhodlal pomoc vyhledat. Duševní bolest není vidět a stále u nás ještě není zdaleka samozřejmé, aby lidé nepodléhali předsudkům a přihlásili se o pomoc jako u odborníků z jiných oborů bez studu a obav "co tomu řeknou lidi".

4. Navrhovala bych lepší finanční podporu a tím pádem rozšíření služeb.
5. Největší problémem je finanční nejistota, nemůžeme si plánovat spoustu věcí dopředu, jelikož každý rok bilancujeme, zda bude dostatek finančních prostředků na provoz zařízení.

Expertní rozhovor:

1. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
2. Jaké služby nabízíte?
3. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
4. Co byste navrhovali?
5. V čem spatřujete největší problém?

5. Občanské sdružení SEMIRAMIS – K centrum

Rozhovor proveden dne 3.7. 2010 s Markétou Exnerovou DiS.

1. Cílová skupina našeho zařízení jsou především osoby ohrožené drogami nebo na drogách závislé. Rodiče závislých osob, kteří potřebují podporu a radu. V primární prevenci poskytujeme poradenství rodičům a dětem, pracujeme i s celými rodinami, pořádáme přednášky ve školách.
2. Poskytujeme profesionální a odborné služby v oblasti drogové problematiky. Centrum primární prevence Semiramis také pokračuje ve vzdělávání školních metodiků prevence a to převážně ze Středočeského kraje, které je součástí dlouhodobého projektu „Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni“. Jedná se o pilotní projekty, které by měly vést k vytvoření jednotné metodiky vzdělávání školních metodiků prevence. V současné době totiž není tato oblast nijak kodifikovaná a každá organizace, která se jí zabývá, pracuje trochu jiným způsobem.

Dále ve školách organizujeme jednorázové informativní besedy pro pedagogy a rodiče. Pracovníci primární prevence působí zejména na druhých stupních všech typů základních škol v Mladoboleslavském okrese. Cílem práce s dětmi je předcházet problémům spojených s rizikovým chováním a to zejména zneužívání návykových látek, šikany, rasismu, rizikového sexuálního chování a nebo tyto problémy oddálit do co nejpozdějšího věku. Školám a jejich pedagogům je poskytováno metodické vedení, informace o různých formách rizikového

chování, pomoc v krizových situacích a vzdělávací aktivity ve formě interaktivních seminářů.

3. Naše služby pokrývají problematiku dostatečně, v regionu však chybí ambulantní centrum a nízkoprahové zařízení.
4. Navrhovali bychom zřízení právě nízkoprahového zařízení pro děti a mládež a dále ambulantní centrum
5. Největší problém je nedostatek finančních prostředků a nejistota, zda bude poskytnuta dotace. Naše zařízení je dost zaskočeno nestandardním jednáním Středočeského kraje při vyplácení schválených dotací z Humanitárního fondu pro letošní rok. Toto jednání, kterým kraj svévolně mění svá vlastní dříve schválená pravidla, vede k tomu, že se řada středočeských neziskových organizací ocitla na pokraji zániku. Bohužel včetně té naší. V současné době již víme, že dotace byla schválena a bude poskytnuta, avšak co bude další rok, to nikdo neví.

Expertní rozhovor:

- a. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
- b. Jaké služby nabízíte?
- c. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
- d. Co byste navrhovali?
- e. V čem spatřujete největší problém?

6. Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje, odloučené pracoviště Mladá Boleslav

Rozhovor proveden s Mgr. Marksovou dne 2.9.2010

1. Cílová skupina jsou děti od 3 do 19 let
2. V našich službách celkově dominuje diagnostika a poradenství při výukových obtížích a připravenosti zahájení školní docházky. Současně převažuje již „tradiční“ zaměření na žáky základních škol a předškolní děti. Nejčastěji je řešena problematika výukových obtíží na prvním stupni základních škol. Dále je to problematika výukových obtíží žáků na druhém stupni a problematika školní zralosti předškolních dětí. Zvláštní pozornost je věnována včasnému podchycení, diagnostice a individuální terapii osobnostních poruch a rizikového chování.
3. Problematiku pokrývají naše služby dostatečně, avšak kapacitně nestačíme pokrýt poptávku.
4. Navrhovali bychom určitě rozšíření kapacity, posílení odborné kapacity a to jak přijmutím dalšího psychologa, tak speciálního pedagoga.
5. Největší problém je finanční, nedostatek finančních prostředků nedovoluje rozšířit poradnu o další odborníky. Dalším problémem je fakt, že často pracovníci rozváží pracovní poměr a odchází do soukromého sektoru. Většina nově přijímaných pracovníků nemá odpovídající poradenskou praxi a toto má především negativní dopad na charakter a rozsah práce.

Expertní rozhovor:

9. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
10. Jaké služby nabízíte?
11. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
12. Co byste navrhovali?
13. V čem spatřujete největší problém?

7. Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Rozhovor proběhl dne 15.7.2010 s psycholožkami poradna a to Mgr. Petrou Valentovou a Mgr. Janou Doksanskou

1. Cílová skupina je velmi široká, zahrnuje rodiny, děti, jednotlivce
2. Poradna nabízí klientům pomoc a podporu při hledání optimálního řešení v obtížných životních situacích, při řešení vztahových problémů, potíží v rodinném soužití a dalších mezilidských vztazích. Z rodinné problematiky to jsou např. výchovné a vzdělávací potíže u dětí, vztah dítěte s nevlastním rodičem, období dospívání, kontakt mezi otcem a dítětem po rozpadu manželství, asistovaný styk, atd.
3. Domníváme se, že naše služby dostatečně pokrývají problematiku, avšak problém je spíše v kapacitě. Objednací lhůty jsou až 6 týdnů.
4. Navrhovali bychom přijmout dalšího psychologa a tím rozšíření pracovní doby.
5. Největší problém je v současné chvíli nemožnost domluvit se s vedením (Krajský úřad Středočeského kraje v Praze) na rozšíření prostorů, které byly na konci roku 2009 bezdůvodně odebrány. Finanční prostředky nechybí, z dotace Krajského úřady by stačily, jak na zřízení nového pracovního místa pro psychologa, tak i na hrazení prostorů. Avšak nikdo z vedení není ochoten rozhodnout. Pracovníci poradny mají obavy, že jim na konci roku 2010, kdy nevyčerpají finanční prostředky, bude dotace odebrána a tím pádem nebude možnost rozšíření.

Vedoucí poradny se marně snaží domluvit si schůzku s vedoucím odboru sociálních věcí, avšak stále bezvýsledně. Problém tedy spatřují hlavně v neodbornosti a nekompetentnosti vedení.

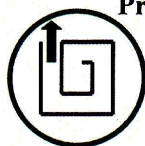
Expertní rozhovor:

- a. Jaká je cílová skupina sledovaného zařízení?
2. Jaké služby nabízíte?
3. Pokrývají dostatečně Vaše služby problematiku, se kterou se setkáváte?"
4. Co byste navrhovali?
5. V čem spatřujete největší problém?

8. REP občanské sdružení Turnov – pobočka Mnichovo Hradiště

Rozhovor proveden dne 3.7. 2010 s paní Mgr. Renátou Šubertovou.

1. Cílová skupina jsou děti od 10 do 18 let.
2. V našem zařízení pracujeme formou individuálního a rodinného poradenství, ale i formou skupinové práce. Odborné poradenství poskytujeme rodinám i dětem a máme za cíl řešit situaci, kdy je vývoj dítěte ohrožen v důsledku specifických problémů, dopadu nepříznivé sociální situace a děti jsou ohrožené umístěním do ústavního zařízení (program výchovného poradenství, resocializační program, poradenství).
3. Domnívám se, že služby pokrývají problematiku dostatečně.
4. Pro zlepšení by byla jistě vhodná lepší finanční podpora
5. Největší problém vidím v nedocení sociálních služeb u kompetentních osob, respektive státu. Každoročně se potýkáme s finanční nejistotou, zda bude poskytnuta dotace. Také užší propojení komunitního plánování v oblasti komunikace mezi poskytovateli a uživateli těchto služeb, u veřejnosti je komunitní plánování víceméně „tabu“.

Příloha č. 3

**PORADNA PRO RODINU, MANŽELSTVÍ A MEZILIDSKÉ
VZTAHY MLADÁ BOLESLAV**

Kateřiny Militké 55, 293 01 Mladá Boleslav

Tel.: 326 322 915, 732 365 534

poradna.mb@seznam.cz, www.poradnamb.cz

Výroční zpráva 2009

PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Interní pracovníci:

Mgr. Věra Ženíšková	- ředitelka poradny, samostatný manželský poradce, léčebný pedagog
Pavla Pokorná	- zástupkyně ředitelky, sociální pracovníce
Mgr. Petra Valentová	- psycholog, pedagog, rodinný terapeut
Mgr. Jana Doksanská	- psycholog, pedagog, terapeut
PhDr. Zdeňka Horáčková	- psycholog, sociolog
Miroslava Plíšková	- uklízečka

Externí pracovníci:

Jitka Kofroňová	- sociální pracovníce v době nepřítomnosti interní soc. prac.

Ekonomické a mzdové účetnictví je smluvně zajištěno

Věra Knesplová	- zpracování ekonomického účetnictví
Marie Helikarová	- zpracování mzdového účetnictví

PERSONÁLNÍ A PROVOZNÍ SITUACE

Personální změny

V roce 2009 nedošlo k výrazným personálním změnám, pouze jsme řešily dlouhodobou pracovní neschopnost sociální pracovnice.

Během její nepřítomnosti od měsíce května do července 2009 byla část pracovních povinností rozdělena mezi stávající zaměstnance a na nezbytně nutnou dobu byly využity externí sociální pracovnice.

Od konce července 2009 se provoz s příchodem interní sociální pracovnice stabilizoval.

V měsíci říjnu 2009 nám byla oznámena podstatná změna, předpokládaný odchod ředitelky zařízení k 31. 12. 2009.

Provozní

Ekonomickou agendu zpracovávala pro naše zařízení v minulém roce, podobně jako v předchozích letech, paní Věra Knesplová.

Mzdovou agendu zpracovává stále paní Marie Helikarová.

Firma Arbi – pan Tomáš Tyl, sídlící ve stejném objektu jako naše zařízení je nám k dispozici v případě řešení akutních problémů na PC síti.

Úklid poradny zajišťuje již několik let spolehlivá pracovnice paní Miroslava Plíšková.

Detašované pracoviště v Mnichově Hradišti bylo na počátku roku 2009 připraveno k zahájení provozu včetně personálního obsazení. K realizaci projektu však nedošlo vzhledem ke koncepčním změnám na KÚ a z nich plynoucím prioritám v činnosti poraden.

Byly vyřešeny pouze drobné stavební opravy. Spadlá omítka v konzultovně ředitelky zařízení, opravy sanitárního zařízení včetně výměny vodoinstalací kohoutů.

V průběhu měsíce prosince Mgr. Věra Ženíšková uzavírala svou klientskou agendu a připravovala předání materiálů týkajících se funkce ředitelky poradny.

Součástí byla inventarizace majetku, pokladny a cenin, která se uskutečnila v rozmezí od 30. 12. 2009 do 31. 12. 2009.

Odborní zaměstnanci zařízení ke konci roku provedli kontrolu spisů za rok 2009.

Na pokyn KÚ jsme v rámci snižování provozních nákladů začaly jednat s pronajímatelem budovy o snížení nájemného. Byl uzavřen dodatek k nájemní smlouvě: nájemné bude sníženo na 100 tisíc Kč měsíčně s tím, že pronajímaný prostor bude omezen pouze na jedno patro.

Poradna tímto v příštím roce ztratila možnost prostory v podobě herny, konzultovny, soc. zařízení využívat ke své činnosti.

ODBORNÁ ČINNOST A VZDĚLÁVÁNÍ

Odborná činnost

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy poskytuje základní a odborné sociální poradenství.

Kromě běžné problematiky nás více vyhledávají i klienti s otázkami souvisejícími se sociálními dávkami, exekucemi, platební neschopností a podobně.

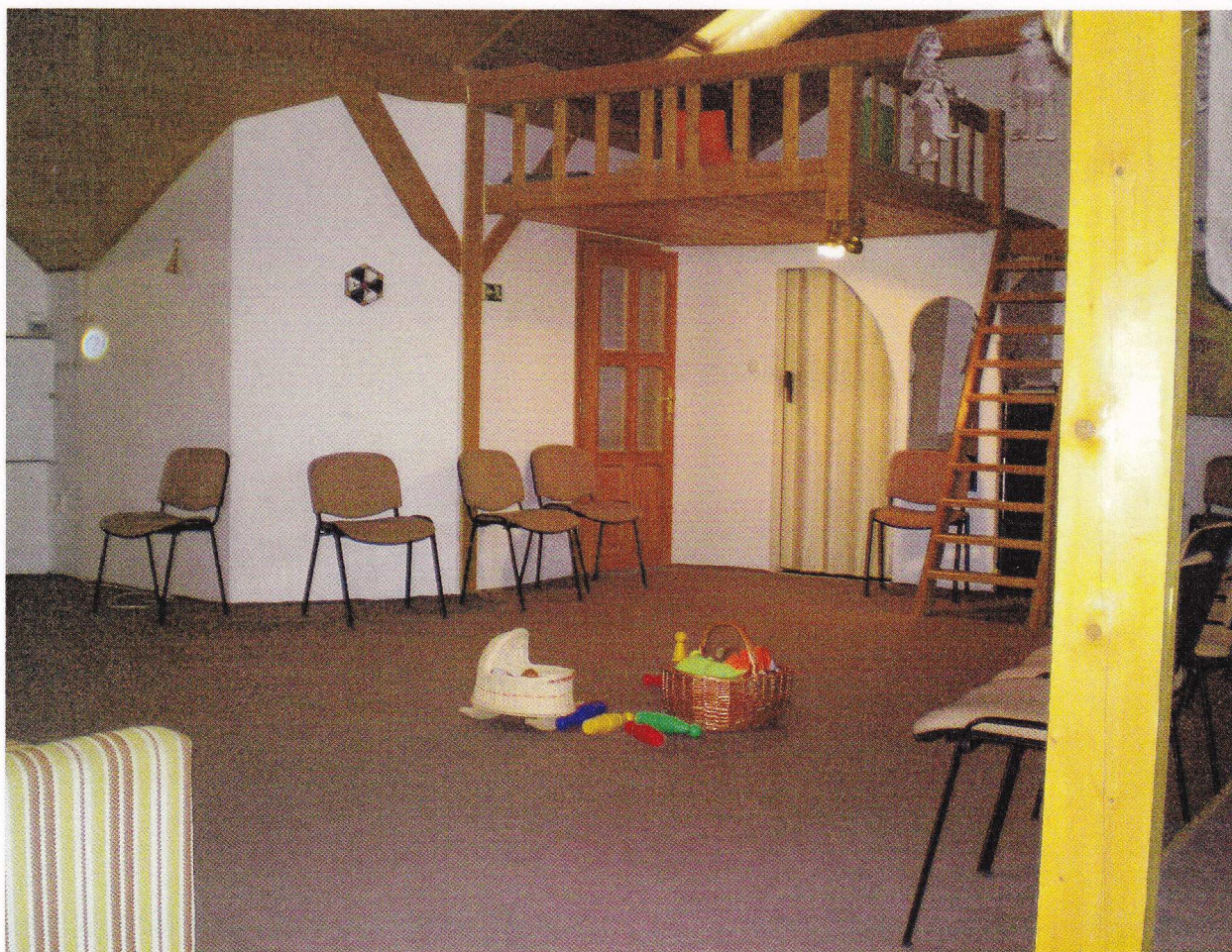
Podíl rodinné problematiky ve spektru našich služeb má zvyšující tendenci.

- Poradna slouží jako výcvikové pracoviště pro studentky VOŠ sociální - MILLS v Čelákovicích, se kterou máme uzavřenou smlouvu o vedení odborných stáží v našem zařízení. V roce 2009 byly uskutečněny dvě odborné praxe studentek výše uvedené školy.
- Pracovnice poradny v roce 2009 (Mgr. Valentová, Mgr. Doksanská a PhDr. Horáčková) průběžně realizovaly prezentaci poradny formou besed pro studenty, žáky a další veřejnost.
- Odborná spolupráce s oddělením sociální péče o děti i oddělením sociálně právní ochrany dětí a mládeže při Magistrátu města Mladá Boleslav je oboustranně funkční i přínosná pro společné klienty obou institucí.
- Na počátku roku 2009 i nadále probíhala intenzivní jednání mezi vedením OSPOD v Mnichově Hradišti za účelem zřízení detašovaného pracoviště poradny s cílem poskytovat službu co nejširšímu počtu klientů. K realizaci projektu však nedošlo vzhledem ke koncepčním změnám na KÚ a z nich plynoucím prioritám v činnosti poraden.
- V letních měsících se pracovnice poradny sešly se zástupci K – Centra a navštívily jejich zařízení. Cílem setkání bylo navázání spolupráce a rozdělení kompetencí při řešení společných případů.
- V září se pracovnice poradny zúčastnily otevření detoxikačního a psychoterapeutického pracoviště v Kosmonosech. Projednaly další spolupráci poradny a tohoto zařízení.

- Mgr. Valentová byla přítomna na oficiální prezentaci při příležitosti otevření azylového domu, který je provozován o. s. Mosty.
- Obdobné schůzky (zaměřené na spolupráci jednotlivých institucí s rodinnou poradnou) proběhly i s kompetentními pracovníky Policie ČR v Mladé Boleslavi především při zajišťování kvalifikovaných odborně vedených postupů práce s mladistvými resp. nezletilými klienty poradny, u kterých je podezření na pohlavní zneužívání nebo týrání ze strany dospělých.
- V říjnu 2009 začala skupinová setkání s klienty pod vedením Mgr. Valentové a Mgr. Doksanské.
- Reagovaly jsme na poptávku OSPOD a opět jsme se vrátily k asistovaným setkáváním rodičů s dětmi po rozvodu, případně po dlouhodobém odloučení. Tuto službu jsme schopni poskytovat jen do měsíce března, kdy je k dispozici herna pro děti.

Herna pro děti

Vzdělávání

- Psychoanalytická konference v Opočně – účast ředitelky poradny.
- Pravidelné porady na KÚ – účast ředitelky poradny.
- Kontakty s ředitelkami ostatních poraden v kraji.
- V měsíci květnu se Mgr. Valentová a Mgr. Doksanská zúčastnily Sexuologické konference v Uherském Hradišti.
- Dvě pracovnice se zúčastnily konference o sociálních službách.
- V prosinci 2009 se psycholožky a sociální pracovnice zúčastnily konference na KÚSK na téma střídavá porozvodová péče.
- Sociální pracovnice Pavla Pokorná pokračovala v roce 2009 ve studiu na Vyšší odborné škole MILLS – sociální práce.
- V průběhu roku 2009 absolvovaly všechny odborné pracovnice poradny pravidelná supervizní setkání u vybraných supervizorů.
- V rámci provozních porad probíhala intervizní setkání zaměstnanců.
- V prosinci 2009 proběhlo proškolení všech zaměstnanců o BOZP.

Statistická data

V Poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Mladá Boleslav bylo v roce 2009 vedeno celkem 469 případů, z toho 403 nových a převedených z předchozího roku 66. Všem případům bylo věnováno celkem 2381 odborných konzultací – v průměru 5,08 konzultací na jeden případ.

Nejčastější problematikou klientů byly obtíže v partnerském soužití / Celkem bylo **párové problematice** věnováno 923 odborných konzultací.

Ve statistickém zpracování se jako druhá objevuje **problematika osobní** / Této problematice bylo věnováno 917 konzultací.

Na dalším místě stojí **problematika rodinná** / 541 konzultací/.

Oproti roku 2008 jsme zaznamenali nárůst případů i konzultací.

V rámci propagace poradny v roce 2009 byly uskutečněny besedy na téma partnerské soužití, manželství, rodičovství a poradna jako sociální služba pro veřejnost. Proběhlo 14 besed, kterých zúčastnilo celkově 280 osob.

Konzultovny pracovníc poradny

Statistika konzultací podle problematiky

Pro období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 a pro všechny terapeuty

Kód Problematika

100 OSOBNÍ PROBLEM.

110 Intrapersonální, existenciální

120 Interpersonální - vztahové problémy

172 rozvod manželství (souvisl., dotazy)

174 dědictví

175 vztahy rodičů a dětí

1xx celkem

200 PÁROVÁ PROBLEM.

210 Partnerská problematika

275 vztahy rodičů a dětí

2xx celkem

300 RODINNÁ PROBLEM.

3xx celkem

Celkem:

Konz

Konzultovna sociální pracovnice

Statistika pro "Asociaci"

Pro období od 1.1.2009 do 31.12.2009

Počet nových případů v roce:

Počet všech konzultací:

Průměrný počet konzultací na případ:

Celkový počet účastníků

Počet aktivně vedených případů

Statistika problematiky případů

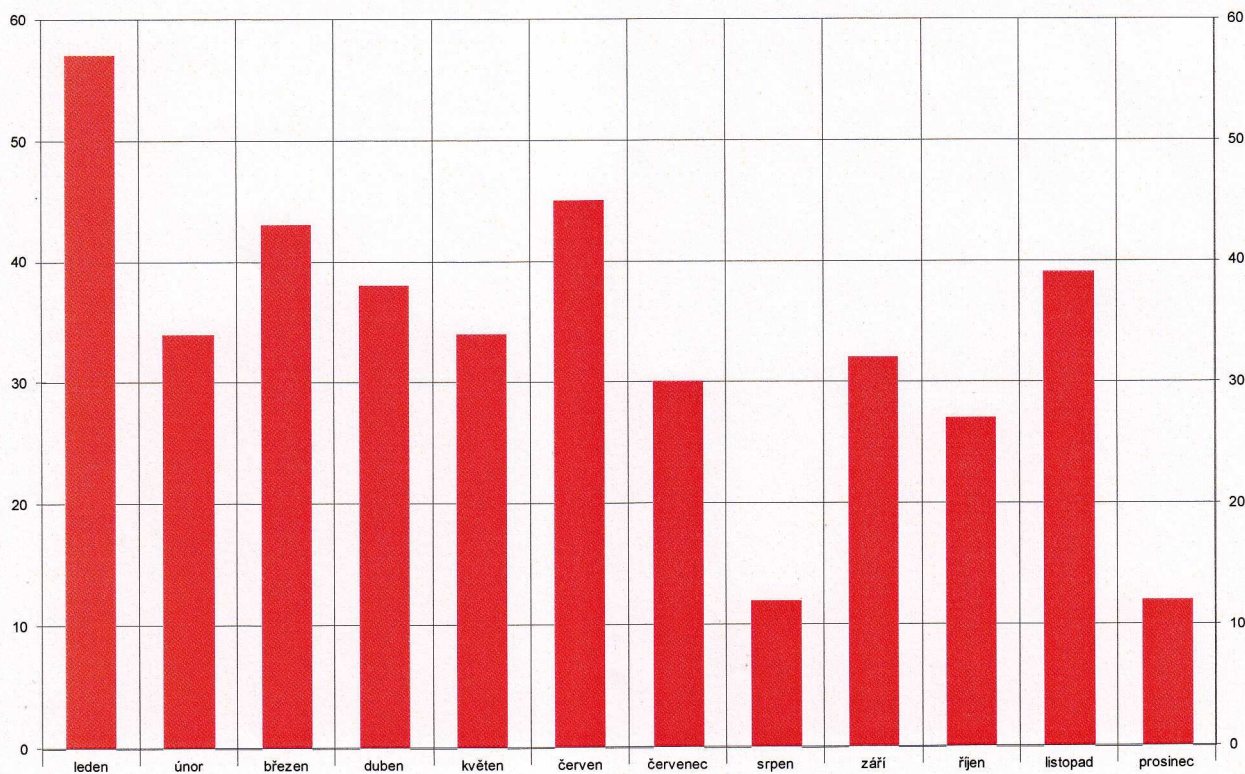
osobní problematika 159

párová problematika 191

Rodinná problematika 107

Domácí násilí 12

Přehled počtu nových případů v jednotlivých měsících roku 2009

Činnost v sociálně právní ochraně za rok 2009

Případy SPOD	Konzultace SPOD
30	141

průměrný počet konzultací na jeden případ SPOD je 4,7 .

V rámci případů SPOD v roce 2009 se objevovala nejčastěji tato problematika:

- Kontakty dětí s rodiči v období rozvodu a po rozvodu
- Sebeпоškozování
- Záškoláctví
- Drobné krádeže apod.
- Zneužívání návykových látek
- Zanedbání rodičovské péče
- Útěky z domova

Při řešení těchto případů se setkáváme s pracovníky OSPOD, kurátory, soudci a pedagogickými pracovníky.

Pracujeme nejen s dítětem, ale i s jeho rodiči případně s jeho vychovateli. Při naší práci využíváme především formy rodinné terapie.

Příloha č. 4

„Pomáháme najít ten správný

V Mladé Boleslavi dne 7. 10. 2010

Vážená paní, Vážený pane

vzhledem k naší dlouhodobě dobré spolupráci s Vámi jsme se rozhodli Vás kontaktovat a informovat Vás o aktuální situaci služeb drogové prevence ve Středních Čechách, která je způsobena nakládáním s finančními dotacemi pro rok 2010 z Humanitárního fondu Středočeského kraje.

Naše organizace, která je největším poskytovatelem služeb protidrogové prevence ve Středočeském kraji a jejímiž programy projde ročně přes 8.000 uživatelů služeb, byla dlouhodobě, od roku 2002 podporována ze strany Krajského úřadu Středočeského kraje, který si uvědomoval klíčový význam těchto služeb pro ochranu veřejného zdraví. Mezi lety 2009 a 2010 však došlo ke snížení dotací na naše služby ze strany SK a to meziročně o 60% (z 4,6 mil Kč na 1,8mil Kč). Snížení dotací zdůvodněné ekonomickou krizí a jinými prioritami SK v oblasti sociálních služeb jsme pochopili, akceptovali jsme je a přizpůsobili jsme tomuto stavu objem našich služeb včetně personálního obsazení.

V minulých dnech jsme však dostali informaci, že dotace, přidělená naší organizaci z Humanitárního fondu SK pro rok 2010 a schválená Zastupitelstvem kraje v červnu tohoto roku nám bude vyplacena ve 12ti po sobě jdoucích měsíčních splátkách, počínaje listopadem 2010 (poslední splátka této dotace by tak měla přijít v říjnu 2011). Tato dotace je však určena pro rozpočtový rok 2010 a tudíž s ní bylo v rozpočtu naší organizace počítáno pro rok 2010. Projekt obsahující všechny služby Semiramis o.s. v tomto kalendářním roce, na který je tato dotace vázána, který je koncipován od 1.1. do 31.12.2010 a který byl podáván v prosinci roku 2009 je tak v reálném ohrožení ukončení své činnosti. Navíc podotýkáme, že dle platné metodiky, podle které byl projekt podáván měly být dotace z HF SK vypláceny v období červenec-prosinec 2010.

Díky výše popsané situaci se dostávají veškeré námi poskytované služby do ohrožení s reálným rizikem ukončení jejich poskytování. Pokud se přístup Krajského úřadu Středočeského kraje nezmění, tj. pokud nebudou finance určené naší organizaci a schválené Zastupitelstvem kraje pro rozpočtový rok 2010 vyplaceny v tomto kalendářním roce, bude to znamenat ukončení činnosti nejfrekventovanější služby drogové prevence v kraji a na tuto skutečnost přímo navazuje reálný kolaps celé sítě adiktologických služeb v oblasti. Dopady na ohrožení veřejného zdraví jsou více než zřejmé.

Vzhledem k našim dobrým vztahům a Vaší dosavadní přízni, které si velmi ceníme, Vám chceme sdělit s předstihem, že se proti této situaci hodláme vymezit a celou věc budeme v prvopočátku řešení této situace medializovat.

Děkujeme Vám za dlouhodobou spolupráci, přízeň a Vaši podporu.

„Pomáháme najít ten správný

Děkujeme za spolupráci.

Za Semiramis o.s.

Pavel Plaček – Předseda sdružení

Miroslav Zavadil – Místopředseda sdružení

